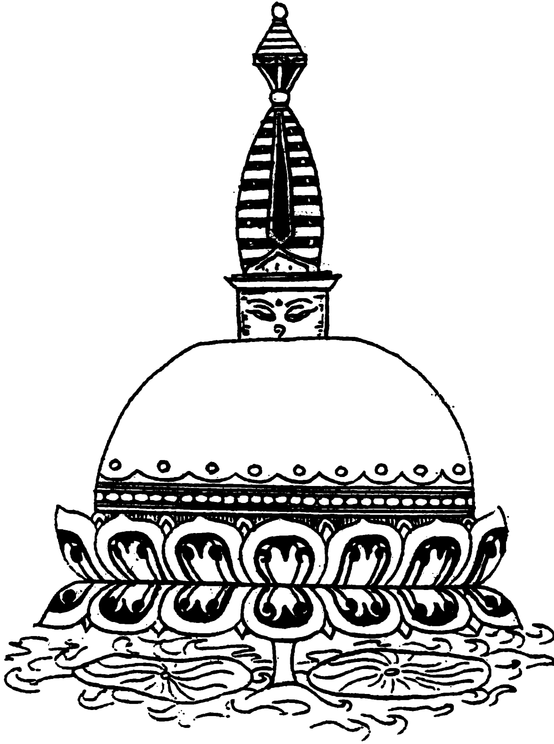
रवि शाक्य, इखाछेँ, यल

गुँला धर्म १

रत्नकाजी बज्राचार्य

गुँला धर्म ?

च्वमिः-

रत्नकाजी बज्राचार्य

मन्त्रसिद्धि महाबिहार

सवल बहा यँ

पिकाकः-

श्रीमति सानु नकःमि व छेँजःपिं

महाराजगंज चक्रपथ यँ

स्व. लक्ष्मी नारायणजुया नामं धर्मदान यानागु जुल ।

बुद्ध सम्बत २५४३

नेपाल सम्बत १११९

विक्रम सम्बत २०५५

ईस्वी सम्बत १९९९

धर्मदान या:पिं :- श्रीमति सानु नक:मि, सूर्य नारायण नक:मि
राजु नक:मि, सानुराजा नक:मि
शुशिल नक:मि, व शुरेस नक:मि

पिदंगु न्हि :- ल्हुति पुन्ही

न्हायापांगु १००० गू ।

सफू दइगु थाय् - रत्नकाजी बज्राचार्य
च्वय्बुं धिमेल्वहँ यैं
फोन: २७६७७३

श्रीमति सानु नक:मि
महाराजगंज चक्रमथ, यैं
फोन नं.: ३७३१९९

कम्प्यूटर:- रमेश भट्टराई/टंक घिमिरे

थाकू:- देउराली अफसेट प्रेस ।

स्वः- श्री लक्ष्मी नारायण नकःमि

जन्मः वि.सं. १९८४ कार्तिक कृष्ण औंसी (लक्ष्मीपूजा)
स्वर्गीयः वि.सं. २०५५ फाल्गुण शुल्क अष्टमी (चीरस्वाये)

धलः-पौ

जिगु छ्वा:चा

झीगु नेपाल मण्डलय् स्वनिग:या दुने थी थी कथंया संस्कार संस्कृतिं छाय्पात:गु दु। झी मनूतय्त मदयेकं मगा:गु नसा त्वंसा आदि दच्छिया दुने ऋतुया आधारकथं नयेगु त्वनेगु यानावयाच्वंगुयात हे झीसं झीगु संस्कृति धका धायेगु यानावयाच्वंगु दु। व ख: सकिमना पुन्ही अर्थात् कार्तिक शुक्ल पुन्ही परेवाकुन्हु उगु ऋतुस दयाच्वंगु सिसाबुसा फुक्कं तया: थ:गु गच्छे अनुसारं पुजा यानावयाच्वन। थथे हे मंसीर शुक्ल पुन्हीबलय् य:मह्री दयेका दान याना, य:मह्री नया: नख: हनावयाच्वन। गुंपुन्हीबलय् गुता बीब:या क्वाति त्वना: छुचुंमह्री नया:नख: हनावयाच्वन। थुकथं थन बौद्ध, हिन्दु निखल:सिनं भेदभाव मतसे हनावयाच्वंगु झीगु संस्कृतियात, नेवा:समुदायया थ:गु हे बिस्कं पह:यात झीसं च्वमछासें मगा:।

थुकथं झीगु संस्कृतिया दुने सत्वप्राणि उद्धार यायेयानिन्तिं संस्कृतिया साथसाथय् धर्मया आचरणयात नं प्रति पालन यायेत भिंगु सत्कर्म नं याका: पुण्य संभार यायेगु लंपुइ मन क्व:स्वकात:गु झीसं वा:चायेका वयाच्वनागु दु। गथेकि - सकिमना पुन्हीकुन्हु झी बौद्ध जनपिसं आचरण सुद्व जुइगु स्तोत्र (तुत:) ब्वना:धर्मया आचरण यायेत क्वा:पा:द्य:या न्ह्य:ने च्वना: छुस्या मुस्या हि सकी आदिया कलश, खड्ग आदि थी थी चित्र च्वयावयाच्वंगु झीसं खनावयाच्वंगु दु। हानं अपाकू वनेगु धका: भाद्र शुक्ल द्वादशीकुन्हु सीम्हेसिया नामं दिवंगत जूम्ह जुयावंम्ह प्रति सत्गतिया कामना यासें उपाकूवना सत्कर्म यानावयाच्वंगु दु। अथेहे बैशाख शुक्ल तृतीया (अक्ष्यतृतीया) कुन्हु साख:ति त्वंका: लँजुवा:पिनिगु ता:न्वंगु प्या:चा लंकेया आज्जुकथं साख:ति दान यायेगु कथं नख: हनावयाच्वंगु नं दु। थुकथं झीगु नख:चख: आदि संस्कृतिया दुने धर्मया आचरणया नापनापं सत्व प्राणिया उद्धार यायेगु मनसाय नं ज्वना न्ह्यानावयाच्वंगु दु सा थ:गु जीवनयात सुखमयया नापं मानव धर्मया आचरण बोध याना:पुण्य संचय यायेया लागि थी थी कथंया संस्कृति हनावयालि थौं तकंन ल्यनाच्वंगु नख:चख: आपालं खनावयाच्वनागु दु।

थुकथं हे गुँला धर्म नं वर्षाऋतुइ लानाच्वंगुलिं थूगु लाया दुने आपालं वर्षा जुया भूमि चल:वनीगु भूक्षय जुइगु, खुसी बा:वइगु अतिवृद्धि जुइगु जूगुलिं बौद्ध

नेवा:तय्सं थूगु दु:खं मुक्त जुयेत सत्वप्राणिपिनिगु हितया निमित्तय् श्रावण शुक्ल परेवांनिसें भाद्रशुक्ल परेवा तक्क लच्छियंकं स्वयम्भू महाचैत्यया दर्शन याना वन्दना, कामना, पुजना याना गुँला बाजं थाना: प्रदक्षिणा याना बहा, बही, चैत्य, बुद्धमूर्ति अवलोकितेश्वर देवदेवीपिनिगु देग:चा:हुला नसंचा क्वचायेकी। छगू कथं थौंकन्हय्या परिभाषाकथं गुँला लच्छि स्वयम्भू महाचैत्ययात परिक्रमा यायेत बाजं थाना स्तोत्र तुत:ब्वना सुथ न्हापां नसंचा उलेगु भीगु संस्कृतिया रूपय् नालावयाच्वने धुंकल सा मेकथ ता:न्व:गु इलय् धैथें सुथ न्हापां दना Morning Walk वनेगु थें सुथ न्हापां यायेमा:गु कर्म थें भा:पियां वयाच्वंगु दु। थुजा:गु कथंया भावना नं थ:गु मन शरीर सुद्ध, सत्कर्म यायेगु हे ख:। सत्कर्म यायेगु हे धर्म ख: थुकथं गुँला धर्मया लच्छिया दुने ल्याय्म्ह व ल्यासे, बुढा बुढ़ी भाजुमय्जुपिं सकलसिनं गुँलाया महिमा थुइकेगु, सिइकेगुया निमित्तय् जिम्ह यजमान मय्जु सानु नक:मिं थ:म्ह स्वामि दिवंगत लक्ष्मी नारायण नक:मिया नामं धर्मदान यायेगु धर्मचित्र उत्पत्ति याना द्यूम्ह वय्क: व अनया सकल छेँज:पिन्त जिगु दुनुगलंनिसें सदां थें धर्म यायेगुलिइ श्रद्धाया अंकूर जायाच्वनेमा:। हानं थुगु धर्मदानद्वारा दिवंगत लक्ष्मी नारायण नक:मिया दुर्गतिमोचन जुया निर्वाण साक्षात्कार जुयेफयेमा:धइगु कामना यानागु जुल।

थूगु सफू पिथनेत थिमिदेया नांदंम्ह, हनेबह:म्ह भाजु मञ्जु वज्राचार्यजुं थिमिदेशस यानावयाच्वंगु गुँला धर्मया बारय् छसीकथं कना बिज्या:म्ह वय्क:यात जिगु दुनुगलंनिसें सुभाय् बियाच्वना। थथे तुं सक्वदेया भाजु अमृत बज्र वज्रचार्य व चाबहीया स्थबीर भाजु गणेश बहादुर शाक्यजुपिसं नं थ:थ:गुकथं हनावयाच्वंगु गुँला धर्मया खँ कना: ग्वाहालि याना बिज्या:पिन्त दुनुगलंनिसें सुभाय् बियाच्वना।

थूगु सफू पिथनेत देब:किपा च्वया ग्वाहाली या:म्ह काय्भाजु गौतमरत्न बज्राचार्य व प्रुफ स्वया: शुद्धिकरण याना ग्वाहालि या:म्ह काय्भाजु ज्ञानेन्द्ररत्न बज्राचार्यजुपिन्त जिगु आपालं आपालं शुभ आशिर्वाद बियाच्वना।

हाकनं प्रेसया दुज: रमेशमान नापितजु नं न्हिन्हि प्रुफ छेँ थ्यंक बी हया:, यंका:यक्व यक्व ग्वाहालि या:म्हयात नं आपालं सुभाय् बियाच्वना।

थ्व सफूया लागि कम्प्युटर ताइप याना याकनं याकनं सिधयेका ब्यूम्ह भाजु रमेश भट्टराई व टंक घिमिरेयात व देउराली अफसेट प्रेस परिवार सकसित यक्व यक्व सुभाय् बियाच्वना। अस्तु॥

प्रकाशकीय पाखेँ

जिम्ह स्वामि स्वर्गीय लक्ष्मी नारायण नक:मिजुया बौ स्व. भिम नारायण नक:मि व मां देव कुमारी नक:मिया गर्भ जन्म जूम्ह निम्ह काय् मध्ये न्हापांम्ह काय् स्वर्गीय लक्ष्मीनारायण नक:मि जिम्ह स्वामि ख: । गुम्ह स्नेहमयी मां देवकुमारीया स्नेहमयी ममताया मुलय् हुर्कय् जुया:व्यवहारिक, सामाजिक कुल परम्पराया थी थी वाफय् पंग:या सामना यायां ध्व अनित्य संसार यात ७१ (न्हय्छदँ)या उमेरय् छेन भंङ्गरगु देह (शरीर)यात त्व:ता कला, काय् म्हयाय् मचा खाचा सकसिंत ख्वयेका २०५४ साल फाल्गुण शुक्लया अष्टमिया २२ गतेकुन्हु थूगु संसारं त्व:ता भ्राल । अथेसां थ:गु जीवन कालय् वय्क: छम्ह मिलन सारम्ह व नेपा:या थ:गु संस्कृति धालकि हुरूक्क जुइम्ह, समाजया लागि थ:पिसं फूगु चा:गु ग्वाहालि यायेगुलिइ तसकं मन वनीम्ह, न्ह्याम्हेसिनं चन्दा धा:व:सां नं थ:गु यथाश्रद्धाकथं चन्दा बिया सहयोग यानावयाच्वना दीम्ह ख: । मचाखाचापिनिगु प्रति नं माया ममता तया:मा:कथं शिक्षा दिक्षा बिया:कूलपरम्परायात स्थीर याना दु:खया सामना यायां सुखया ज: खयेके मगाक्कं हे जिपिं छेज:पिनिगु स्नेह, माया, ममता सकतांयात त्व:ता, संसारयात हे त्याग याना भ्राल । ध्व हे भ्रोलय् जिमि हनेबह:म्ह गुरू रत्नकाजी बज्राचार्यजु याके अनुरोध यानाकथं वस्पोल स्व: लक्ष्मी नारायणजुया नामं सफू छगू पिकया धर्मदान यायेगु, आज्ञा जुसेंलि गुरूया वचनयात शिरोधार्य याना वस्पोलं च्वयाबिज्या:गु "गुँला धर्म"? धयागु थुगु सफू पिथनागु जुल । थुगु पुण्यद्वारा जिम्ह मदुम्ह जहानया दुर्गति मोचन जुया: सुखावति भूवनय् बास लायेमा:धयागु जिमि सकल छेँज:पिसं कामना यानाच्वना ॥ कामना यानापिं जिमि छेँज:पिनिगु नां धल:क्वय् न्ह्यब्वयाच्वना ।

<u>दिवंगत लक्ष्मीनारायण जुया:-</u>

किजा :- बद्री नारायाण (ग्वेर) नक:मि

जहान:- सानु नक:मि

काय्पिं:- सूर्य नारायण नक:मि, राजु नक:मि, सानुराजा नक:मि, शुरेस नक:मि ।

म्ह्याय्पिं:- मिरा, बिमला, ईन्दिरा ।

तताकेहेँपिं:- नानीदेवी, हरिदेवी ।

भौपिं:- शान्ति, सरश्वति, रिता, कल्पना, ।

छय्पिं:- सुरेन्द्र, समिर, सुलभ, शिरिस, नीरा, जरिना, प्रीति, सुइति, श्रीया ।

सानु नक:मि

चक्रपथ महाराजगंज यें ।

॥ ओं नमो बुद्धाय ॥

गुँला धर्म

गुँला धर्म धइगु गुँलाध्व पारूकुन्हुनिसें यँलाध्व पारूतकया दुने लच्छियंकं भीसं हनावयाच्वनागु ला खः। थ्व लच्छिया दुने स्वनिगःया भी बौद्ध धर्माबलम्बिंपिं, महायानी धर्माबलम्बिपिं सकलें स्वयम्भू महाचैत्यया दर्शन पूजन याःवनी। दर्शन याःवनीबलय् गुँला बाजं थाना (थःथःगु संस्कृतिया बाजं थाना) तुतः नामसंगीति ब्वनाः बहा बही पतिकं च्वंपिं बुद्ध बोधिसत्वपिन्त नं पूजा याना वनेगु परम्परा दयाच्वंगु दु। हानं सुथय् वा बहनी थ्व लच्छियंकं बिहार बिहारय् थःथःम्ह क्वापाः द्यःया न्ह्यःने च्वना तुतः नामसंगीति ब्वनेगु परम्परां नं थाय् कयावयाच्वंगु दु।

आः थन गुँला धर्म छाये धाल धइगु छकुचा हुँ न्ह्यब्वये :

थ्व गुँला धर्मय् महायानया भिगू मूल आधार जुयाच्वंगु नववैपुल्यसूत्र नव्याकर्णयात विशेष महत्व बियावयाच्वंगु दु। थ्व लच्छिया दुने बिहार बिहार छेँखा छेँखा पत्तिकं थुगु सूत्र पाःथ्यायेगु चलन भी महायानी बौद्धपिनिगु खः। नव्याकर्ण धायेबलय् १) प्रज्ञापारमिता २) गण्डव्यूह ३) दशभूमिश्वर ४) समाधिराज ५) लंकाबतार ६) सद्धर्मपुण्डरीक ७) सुवर्णप्रभात ८) ललितविस्तर ९) तथागत गुह्य (गुह्यसमाज तन्त्र) खः।

थुगु गुंगू नव्याकर्ण बिहार बिहारय् जक पाःथ्याइगु मजूसे जजमानपिन्थाय् छेँय् नं नवसूत्र पाःथ्याइगु चलन दयावयाच्वंगु खः। थौंकन्हय् वयाः भी बज्राचार्य गुरूपिनिगु अभावं याना पाःथ्याःवनेगु चलन मदया वने धुंकल धाःसां ज्यू। अथे ला गुरूजुपिसं धाइ, जजमानपिन्थाय् पाःथ्याःवनेगु परिश्रमया मू स्वाःने गयागु ति हे मसाः दक्षिणा बीगु। आःनिसें पाःथ्याःवने म्हा धकाः वनीमखु। गुम्हं गुम्हं जजमानपिसं थथे नं याना हलकि दच्छिया छक्वः जकं जूसां गुबलय् फुर्सद दत अबलय् १० म्ह/२० म्ह गुरूजुपिं ग्वःम्ह सःतेफु वःम्ह गुरूजुपिन्त सःताः न्हिच्छि बिइक त्रिकाल याना नव्याकर्ण पाःथ्याकी।

थुकथं गुँलाध्व लाया(लच्छिया) दुने गुंगू ग्रन्थ पाःथ्यायेगु अध्ययन यायेगु परम्परायात हे गुँला धर्म धाःगु खः। गुंगू ग्रन्थ पाःथ्यायेगु ला जुयानिन्तिं हे थूगु

लायात गुँलाध्व धा:गु ख: ।

मेगु अर्थय् ध्व गोश्रृगपर्वतयात सिंगु धयागु चलन सकसिनं स्यूगु हे खँ ख: । थुकिया कारण हे गुँया अर्थ कथं हे लच्छियंकं हनीगु पर्वकथं गुँला धायेगु नं या:गु ख: ।

हानं मेगु कथं धायेगु ख:सा महामञ्जुश्री गुरू नेपा: दे दयेकेत ल: फुक्क पिने छ्वया: बिज्यात । दे निर्माण याना बिज्यात । अनंलि गोश्रृङ्गपर्वतय् लिधनाच्वंगु स्वयम्भू महाचैत्यया ज्योतिरूपयात गौड देशया प्रचण्ड देव जुजुं गोश्रृङ्गपर्वतस बिज्याना गुणाकर धयाम्ह गुरूयाके उपसम्पदा ग्रहण याना शान्त श्री भिक्षु जुया बिज्यात । अनंलि ज्योतिरूप स्वयम्भूयात चैत्याकारय् परिणत यायेत गुणाकर गुरूयाके हाकनं बज्राचार्याभिषेक कया शान्तिकराचार्य जुया बिज्यात । गुणाकर गुरूयाके आज्ञा कया ज्योतिरूप धर्मधातु स्वयम्भू महाचैत्ययात चैत्याकारय् परिणत यात । उगु बखतया चैत्यया स्वरूप जिं स्वयेबलय् धान्यरासीकृति चैत्यकथं गथे कि थूरया लसिकथं स्थापित या:गु जुइमा: । गुकी द्य: मतसे ख:प्वा: जक दयेकूगु जुइमा: । थुकीया साथय् पंचपुरी नं स्थापना या:गु धइगु खँ स्वयम्भू पुराणस उल्लेख जुयाच्वंगु दु । निर्माण कार्य सकतां सिधयेका कार्तिक शुक्लया पूर्णि (सकिमना पुन्ही)कुन्हु उगु चैत्ययात दशकर्म प्रतिस्था आदि सम्पूर्ण सिधकयेका बिज्यात । प्रतिस्थाकर्म सिधयेका गुला लिपा श्रावण ला ला:वल । थुगु श्रावण महिनाया ऋतुया आधारकथं बर्षाऋतु जुया देशय् दैवी प्रकोप, अतिवृष्टि, अशान्ति, उपद्रव जुइगु यक्व सम्भव दु । अजा:गु उपद्रवयात शान्तिस्वस्ति यायेया निमित्तय् शान्तिकराचार्यजुं सकल देशबासीपिन्त स्वयम्भूया चैत्याकारया महिमाया नापनापं अतिवृष्टि उपद्रवपाखें बचे जुइत त:धंगु उत्सवकथं अवलोकितेश्वर बुद्ध बोधिसत्वपिन्त बन्दना पूजना यायेगु दुर्भेक्ष मजुइकेत प्रणिधानकथं भावभक्ति यायेया निमित्तय् देशबासीपिनिगु सांस्कृतिक बाजागाजा धा: (गुँला बाजं) थायेगु स्तोत्र, तुत:, नामसंगीति आदि ब्वनेगु पा:ध्यायेगु याकल जुइमा: । थुकथं स्वयम्भू महाचैत्यया प्रतिस्थाकर्म सिध:गुया गुला लिपा स्वयम्भू ज्योतिरूपया चैत्याकारया महिमा कंगु व स्वयम्भूया दर्शनया नापनापं देशय् जुइगु उपद्रव, अतिवृष्टि, दुर्भक्षपाखें बचे जुइगु उपाय गुला लिपा लोकजनपिसं उत्साहया स्वरूप ग्रहण या:गु धर्म जुयानिन्तिं हे गुँला धर्मया नामं प्रख्यात जुयावंगु जुइमा: । ध्व गुँला धर्मस थाइगु धा: बाजं हे गुँला बाजं

धकाः धायेगु यानावयाच्वंगु दु ।

ध्वहे अनुरूपं स्वनिगलय् थःथःगु कथं ध्व गुँला धर्म हनावयाच्वंगु दु । ललितपतन यल देशय् श्रावण शुक्लया प्रतिपदा अर्थात गुँलाध्व प्रतिपदाकुन्हुनिसें बोगी बनेगु धका बहा बहीलय् स्थापना जुयाच्वंपिं बुद्ध बोधिसत्वपिन्त दर्शन पूजन याःवनेगु निन्तिं नसंचा उलेवं धाः(गुँला बाजं) नौबाजा आदि थाना चाःह्यू वनेगु प्रचलन थौंतक नं विद्यमान जुयाच्वन । थथे हे भक्तपुर (ख्वप), थिमी व नगां आदिस नं थूगु हे अनुरूपं ल्यनाच्वनतिनी ।

ध्व गुँलाध्व पारूनिसें यंलाध्व पारूतकया दुने भी नेपाःमिपिसं तःगूमछि नखःचखः कःघानावयाच्वंगु दु । ध्व खः -

नागपंचमि

श्रावणशुक्ल पंचमियात नागपंचमि धका धाइ । हिन्दुतयसं माने यानावयाच्वंगु ध्व चखः खः । ध्व गरूडपुराणया आधार कथं थुकुन्हु भोंतय् च्वयातःगु नागया किपायात थःथःगु मूलुखाया फुसय् गोबरं तिका पंचामृतं पूजा याना श्रद्धाभावं भक्त याइ । ध्व पूजा यानाया प्रभावं दच्छि तकया नागया भय् दइ मखु धइगु भावनां जायाच्वंगु दु ।

थुखे बौद्धतय् नाग तिका पूजा याये म्वाःगु खनेदु । छाये धायेबलय् बौद्ध धर्माबलम्बिपिनि न्ह्यागगु हे पूजाक्रियाय् नं नाग साधना याना पूजा याइपिं जूगु जुयानिन्तिं थुकुन्हु नागपूजा यायेम्वाः धइगु प्रष्ट जू वः ।

न्येकू पुइके

स्वयम्भू महाचैत्यया स्थानय् दच्छिया दुने दिवंगत जुया वंपिनिगु नामं न्येकू पुइकेगु बौद्ध महायानी बज्रयानीपिनि चलन दु । गुँलाध्व पारूनिसें यँलाध्व पारूतकया दुने न्येकू पुइकःवनी । थूगु न्येकू पुइकेत पंचामृत पूजाभू तया केपू तया सिंगुया बुद्धाचार्य पूजा याना दस्तुर कया न्येकू पुइकेगु ज्या याइ । ध्व न्येकू पुइकेगु नं. च्वय् जक वा क्वय् गःचाःहिला पुइगु नं चलन दु । दिवंगत जुया वंम्हेसिया नामं नां कयाः मन्त्रोचरण याना न्येकू पुइ । न्येकू पुइकेगुया मतलब ध्व खः कि दिवंगत जुया वंम्ह दुर्गति जुइगु पाखें मुक्त जुया सत्गति प्राप्त जुइ धइगु विश्वास कथं ध्व न्येकू पुइकेगु

यानावयाच्वंगु खः।

ध्व न्येकू पुइकेगु प्रचलन गुबलेंनिसें वल धका कुलेबलय् स्वयम्भू महाचैत्यया उत्पति कालंनिसें हे चले जूगु धइगु सी दः वः। गुँला धर्म प्रारम्भ जूगु समकालंनिसें थौंतक नं अटूत रूपं न्येकू पुइकेगु चलन दयाच्वंगु कारणं हे ध्व थैंयात पुष्टिमयाः धका धायेमछिं।

न्यकू पुइकेगु सम्बन्धय् श्रृङ्गभेरी जातकय् थुकथं न्ह्यब्वयातःगु दु।

न्हापा शशिपतन धइगु दे दु। उगु देया अधिपति सिंहकेतु नां जुया च्वंम्ह जुजु छम्ह दु। व जुजु नं ध्वहे गुँला लच्छियंकं न्येकू पुया, नमो बुद्धाय, नमो धर्माय, नमःसंघाय धका त्रिरत्न बन्दना याना चैत्य पूजा प्रदक्षिणा यानाच्वंगु जुयाच्वन। वै हे देशय् ब्याढा छम्ह नं दयाच्वंगु व वया जहान नापं याना निम्हत्यपु जक दयाच्वन। उम्ह ब्याधा न्हिंन्हिं जंगलय् वना आपालं प्राणीपिं स्याना चखुंबखुं चल्ला आदि स्याना जीबिका यानाच्वन। उम्ह ब्याढाया जहान धाःसा भातया ज्या खना छ्फुति हे चित्त बुफे मजूगु जुयाच्वन। बारंबार धाइ - भो स्वामी, ध्व प्राणी हिंसा यायेगु ज्या त्वताछ्वयादिसँ। प्राणी हिंसा यायेगु ज्या तच्वतं बांमला धका बारंबार गंसां नं उम्ह ब्याढां व ज्यायात त्वतेगु साहस मयाः। उल्तां थः कलायात हक्का ब्वःबिया मेगु छु ज्या यायेगु ? जिं ला त्वःतीमखु धका न्हिंन्हिं व हे ज्याय् लगे जुया आपालं वर्ष बिते जुल। छन्हू त्वता वनेमाःगु शरीर उम्ह ब्याढां प्राण त्वतल। कलाम्ह नं थः भातया नापं तुं सति वन। उपिं निम्हं थःथःगु कर्मभोगया आधारकथं थःथःगु लँपु लिनावन।

हानं थूगु शशिपतन देशय् छम्ह ब्राम्हणया छेँय् म्ये लहिना तःगु जुयाच्वन। उम्ह म्येया कोखय् ब्याढा प्वाथय् च्वंवन। ब्याढानी सत्य धर्मयात पालना याःम्ह जूगु जुयानिन्तिं ब्राम्हणया कुलय् ब्राम्हणया प्वाथय् (गर्भय्) च्वंवन। उम्ह ब्राम्हणया मास पूर्ण जुया मचा बुल। थुकुन्हु हे लहिना तःम्ह म्येया नं मचा बुल उम्ह ब्राम्हणी मचा बःचाधिक जुसेंलि मचायाके थःपिसं यानावःगु पुण्य सम्भार याना व मचायाके पूर्वानुस्मृति दयावल। व मचां सीकल कि ध्व जिमिगु छेँय् दुम्ह चिकिचाधिकःम्ह म्येचा पूर्व जन्मया जिम्ह भात खः धका सीकाः उम्ह म्येचित बांलाक्क न्हिंन्हिं बिचाः यानाच्वंगु जुल। तर ध्व खँ सुचुका तल। कथ थें उम्ह ब्राम्हणी मचा तःधिक जुया वसेंलि व म्येचित ज्वःवनीम्ह व हे जुया वल। इलय् नकेगु त्वंकेगु

यानाच्वन । कथ थें ब्राम्हणीचा वा म्येचा ल्यासे ल्याय्म्हया अवस्था जुया वल ।

छन्हू सदां थें म्ये ज्व:वंबलय् जंगलय् थ्यंका म्येया ल:त्वने प्यचाना खुसिइ वना ल: त्वं वंबलय् गनं गनं धुं छम्ह वया: म्येयात स्याना बिल । फुक्कं नया क्वँय् क्वँय् जक बाकि याना उम्ह धुं थ:गु लँ तप्यंका जंगलय् दुहाँ वन । थुखे ब्राम्हणी थ:म्ह पूर्वजन्मया भात म्ये मखना उखेथुखे मा:जुल । छथाय् खुसिया सिथय् क्वँय् जक बाकि यानात:गु खना क्वथिइक स्वया थ्व जिम्ह म्येया अस्थि ख:धका नुग: मछिंका खुसिया सिथय् च्वंगु क्वँय् फुक्कं द्वँचिना मुना: उकिया द्वने सुवर्ण बालुका, चैत्य (फिया चैत्य) दयेका वन्दना याना चा:हुला उकुन्हु लिहाँ वया थ: मां बौपिन्त फुक्कं वृतान्त कंगु जुल ।

कन्हय्कुन्हु नसंचा उलेवं उगु अस्थि दुने तया दयेकात:गु फिया चैत्यस छपू न्येकू अनहे तिया छपू न्येकू पुया नमो बुद्धय, नमो धर्माय, नम:संघाय धका उम्ह म्येया नां कया पंचोपचार पूजा याना न्येकू पुया दुर्गतिमोचन जुया सत्गति प्राप्त जुइमा: धका न्हिंन्हिं भावभक्ति याना च्वन ।

थथे धका नं प्रणिधान यात कि थ्व जिमि भातं पूर्वजन्मय् ब्याढा जुया आपालं प्राणीपिन्त स्याना प्राणी हिंसा याना दु:ख बिया: जूगु पापं याना थुगु जन्मय् म्ये जुया जन्म कालं नं हिंसक जन्तुं स्याका प्राण हरण याके माल । जिं थुगु पूजा यानाया प्रभावं वं गुलिनं अपराध यानात:गु फुक्कं नाश जुया मदया वनेमा: धइगु भावना याना पूजा यानाच्वंगु जुल । प्रतिदिनं पूजा याना च्वच्वं ३१ स्वीछन्हूया दिनस म्ये जन्म कया च्वंम्ह ब्याढा ब्राम्हणीया प्रणिधान एकाग्रतां याना फुक्क पाप नाश जुया सुन्दर पुरुषया रुप धारण याना तियात:गु न्येकुतिं तिइजक पिहाँ वया पूर्वानुस्कृति दुम्ह जुया धन्य धन्य प्रिय, छंगु सत्बिचारं छंगु पुण्यया प्रभावं जि पापियात उद्धार यात । धन्य ख: छ प्रीय धका हर्ष याना धा:गु खँ न्यना उम्ह ब्राम्हणी आश्चर्य चाया जिम्ह प्राणनाथ ख: धइगु सीका थुपिं निम्ह निम्हत्यपु जुया आनन्दपूर्वक जीवन हनाच्वन ।

त: दँ तक दाम्पत्य जीवन हना च्वच्वं छन्हु उगु देशया जुजु परलोक जुया वसेंलि फुक्वसिगु सहमति कथं न्येकूलिं उत्पत्ति जूम्ह उम्ह महापुरुषयात हे देशया अधिपति जुजु ल्यया भिंगु दिनय् राज सिंहासनय् तया राज्याभिषेक बिल । न्येकूलिं पिहाँ व:म्ह जुगुलिं श्रृङ्गकेतु राजा धका नामाकरण यात ।

थुकथं ब्राम्हणी नं न्येकू पुया पूजा याःगुलिं देया लानी तकं जूगु व थःम्ह पूर्व जन्मया भातया सकतां पापकर्म नास जुयावना देया तःधंम्ह जुजु तकं जूगुलिं न्येकू पुया पूजा यायेगु अति उत्तमगु भाःपा ध्व पुण्य भूमिइ नेपाःगालय् स्वयम्भूइ जक मखु भीगु ध्व स्वनिगःलय् हे थौंतक नं चले जुयाच्वंगु दनी। थूगु परम्परायात म्वाकातयेत यलया जुजु लक्ष्मी नरसिंह ने. सं. ७५४ स छ्गु थिति दयेका दँय्दसं १० गु त्वाःया पाःकथं न्येकू पुया नौबाजा थाना यलय् बोगी वनेगु प्रचलन न्ह्याका थकल । ध्व प्रचलन थौंया अद्यपि तकं गुँला धर्म लच्छियंकं सुथ न्हापां बुद्ध बोधिसत्वपिन्त वन्दना पूजनाया साथय् पुरातात्विक वस्तुत अवलोकलन याःवनेगु अद्यापि चले हे जुयाच्वनतिनी ।

ध्व न्येकू पुया सिना वंपिनिगु नामं जक पुइगु मखुसे देशय् महामारी, दुर्भेक्ष अकालमृत्यु, भूक्षय थें जाःगु प्रकोपयात नं शान्त यायेगु निमित्तय् नं थूगु पुइगु यानावयाच्वंगु खः । ध्व चलन ख्वप देशय् नं थूगु हे कथं चले जुयावयाच्वंगु दु । तर थौंया युगय् वया थुजाःगु संम्भारया भीगु संस्कृति न्हनावनीगु थिति न्ह्यःने दँ वयाच्वंगु दु । पश्चिमी सभ्यताया संस्कृतिं नेपाःया संस्कृतियात सीमदयेक न्हंका छ्वयेगु कुतः जुयाच्वंगु दु। थौंया युवापिसं वाःचायेके माःगु छु धाःसा ध्व न्येकु बाजा, धाः बाजं, पयँताः आदि भी बौद्ध महायानी बज्रयानीपिनिगु मू बाजंयात गुकथं संरक्षण सम्बर्द्धन बिया भीगु संस्कृतियात म्वाका तयेगु ? ध्व विषयलय् बिचाः याये माःगु अत्यन्त आवश्यक जुइ धुंकूगु जिं तायेकाच्वना ।

गुन्हूपुन्ही (गुँपुन्ही)

ध्व गुँपुन्ही गुन्हूतक भोलाकं न्यायेकावयाच्वंगु जूगुलिं हे गुँपुन्ही धाःगु खः । गुँलाध्व द्वादशीनिसें बहा बहीलय् बही द्यः ब्वयेगु चलन दु । अले व बही द्यः ब्वयेगु परम्पराया दुने आपालं गुथि गाना दयाः पूजा भावभक्ति यायेगु चलन नं मदूगुमखु । ध्व गुँपुन्हीकुन्हु गुता किसिमया बुबः -भुटि, मुस्या, ग्वःगु माय्, ग्वःगु मू, सिम्पु , मस्यां, चना, चिग्वः कय्गु, पँमाय् आदि दायेका क्वाति त्वनी। छुचूं मह्री छाना थुकुन्हु स्वनिगःया बौद्ध जनपिं स्वयम्भू महाचैत्यया दर्शन पूजन याःवनी। गुम्हं स्वयम्भूइ वने मफुपिं बौद्धजनपिं थःथाय् बहा बही व बुद्ध बोधिसत्वपिन्त दर्शन पूजन

याइ। अले छेँय् वना नित्यादि पूजा सिधयेका च्वय् न्ह्य:ब्वयागु क्वाति त्वनी। थ्व क्वाति त्वनाया प्रभावं प्वा:या विकार व रोग ब्याधि फुक्कं हे नाश जुयावनी धइगु विश्वास दु।

थ्व गुँपुन्हीबलय् छगू छु धायेगु यानावयाच्वंगु दु धा:सा थुकुन्हु गुक: तक नया: गुजू वसतं हिलाबुला याना पुना गुंगूबही सीक: वनेगु (बही द्य: स्व:वनेगु) धायेगु नं यानावयाच्वंगु दु। द्वादशीनिसें चौथि तक गुन्हूयंकं थी थी कथं ज्याभ्फो न्ह्याना-च्वनी। ललितविस्तरया आधार कथं थुकुन्हु महामानव भगवान बुद्धं बोधिवृक्षया मुलय् च्वना बुद्धगयाय् तपस्या याना बिज्या:बलय् थुकुन्हुया दिनय् मार विजय याना बिज्या:गु दिन ख:।

श्रावणे पौर्णमास्या वै कामरागान विर्निजयत्।
परेशु दिवसेप्रात: स्कन्धमारादयाऽ पिच॥

स्कन्धमार काममार विजय याना बिज्यागु दिन ख:। थ्व हे दिनय् यमपुर य् धर्म याना वंपिन्त उत्तर पाखेंया लुखां दुतयंका जटाधारी षदक्षरी लोकेश्वरया रूप दर्शन याका ब्रिज्यागु दिन जूगुलिं थुकुन्हु क्वाति त्वना, छुचूं मह्री नया बिहारय् ब्वया तइगु यमराजया विषयलय् च्वयात:गु प्रतिभराण्दो (पौभा) व बिलंपू (बिलंपौ) आदि प्रदर्शित यानात:गु स्व:वनी।

थ्वहे भ्फोलय् स्वनिग:या किसानी (ज्यापु) तय् छेँय् नी सी याना छुचूं मह्री, क्वाति, जा व प्यता घासा तया ब्यांजा नक:वनेगु धका थ:थ:गु बुँइ वना बुँया प्यकुंनय्सं जा भाग त:वनेमा:गु चलन नं थौंतकं दया हे च्वनतिनी। थ्व ब्यांयात जा छाय् नक: वनेमा:गुले धायेबलय् ब्यांजा नकेमा:पिं किसानतय्सं थुकथं धाइ। व ब्यांतय्सं वामाय् दाइपिं कीतय्त नया वामा बांलाक सप्रे यायेत मदत याइपिं जूगुलिं थुमित जा नक:वनेमा:गु ख: धका धाइ।

थुकुन्हुया दिनय् हिन्दू धर्माबलम्बिपिनि ब्राम्हणपिनि न्हूगु जनाइ हिलीगु जूगुलिं नं थ्व गुँपुन्हीयात रक्षाबन्धन जनाई पुन्ही धका नं धाइ। थुकुन्हु जनाई हिलेमा:पिनि छन्हू न्ह्य: नी सी याना सं खाना म्व:ल्हुया पुन्हीकुन्हु थ: पुरोहित ब्राम्हणपिं स:ता वेद पा:थ्याका पुलांगु जनाई त्व:ता न्हूगु जनाई चिना रक्षाबन्धन धका म्हासूगु कां (कुमोकां) ल्हातिइ न्याति हिंका मन्त्र ब्वनी। ल्हातिइ कुमोकां

हिनागुलिं याना शरीरय् दयाच्वंगु अनेक रोग ब्याधि नाश जुया फुनावनी धइगु धापू दु ।

सापारू

थुकुन्हु भगवान बुद्धं बोधिवृक्षया मुलय् च्वना क्लेशमार मृत्युमार व देवमार आदि विजय याना बिज्यागु दिन खः । थुकथं गुँपुन्ही व सापारूया दुने प्यंगू मार विजय याःगु दिन ख : । मार विजय याना बिज्याम्ह बुद्धयात पूजा याःवनेगु भावना हे बही द्यः स्वःवनेगु प्रचलन खः ।

थुकुन्हु हिन्दू धर्माबलम्बिपिनि थुगु दँय् गुलिनं सिनावंपिं दु थुपिं सकसियां सायाः छ्वयेमाःगु चलन दु । सायाः थुकथं छ्वइ ।

मनूयात भोंया सायागु ख्वापाः तयेका ग्वाय् छुका जोगीयाना चिन्ता ज्वंका सा छम्ह नं छ्वयेगु यानावयाच्वंगु दु । सायाः छ्ययेगु बारय् हिन्दू धर्म कथं थुकथं न्ह्यःब्वया तःगु दु ।

दच्छिया दुने सिनांवंपिं फुक्कं यमद्वारया पिने च्वनाच्वनी । अले सीपिनिगु नामं सा जुया वंपिं नकलि सायागु न्येकू नं थिना यमद्वारय् फुक्कं खापा चायेकी । अले सीपिं सकलें यमद्वारय् दुहाँ वनी धइगु हिन्दूतय् धापू दु । आपालं धन दुपिसं सीम्हेसिया नामं न्याम्ह खुम्हेसित सायागु ख्वाःपाः तयेका जोगी आदि भेष कायेका रामायण हायेकेगु धका लयात्मक रूपं दिवंगतया गुणगान याना सायाः छ्वयेगु परम्परा नं मदूगुमखु । फुक्क सायाः छ्वइपिनि ३६० पा स्वारी, मार्पा, द्वल्चाय् मह्री, सिसाबुसा तया सायाः वक्वःसित दान यायेगु परम्परा दु । ध्व सायाः छ्वयेगु चलन यैं, यल, ख्वप आदिस थःथःगु हे बिस्कं पह दु ।

च्वय् उल्लेख यानागु यैंया कथं जुल । यलय् सायाः वनिपिं सकलें मंगलबजारय् मुना छकलं नापं वंसा ख्वपय् नं सकलें मुना देशय् दूगु बाजागाजा सहित नं वनी तर न्हाय्पं कथिया खःचा दयेका प्यम्हेसिनं क्वबिया च्वय्लाक्क दिवंगतया किपा घाना ज्वलिंज्वः वसः पुना बाजं थाना बय् पूया घिन्तांकिसित्वाक्क धइगु बोल वयेका बाजं थानावइगु चलन ख्वपया खः ।

आः ध्व सायाः वइगु चलन गुबलेसंनिसें दत, आःजक दूगु ला न्हापांनिसें दूगु ला धका दुवालाः स्वयेबलय् थूगु विषय छगू धापू थुजाःगु दु कि न्हापा ३५२

दँ न्ह्यः कविन्द्र जय प्रताप मल्ल जुजुया काय् छम्ह मन्त । अले लानीं तसकं विलाप यात । सुनानं ह्ययेकां ह्ययेके मफु । जुजुं बिचा यात कि थ्व लानीयात चित्त बुझे यायेत जुजुं देशय् घण्ठा घोषणा याका थ्व दँय् सीपिं प्रजाया परिवारपिसं सीम्ह परि वारया नामं भोंया सायागु ख्वा:पातं पुया चा:हुयेका हयेमाल व थन लाय्कूलिइ नं हयेमाल धका घण्ठा घोषणा यासेंलि उगु सः प्रजापिसं न्यना सीम्हेसिया नामं जुजुया लाय्कू जुना साया: वनेगु यात । लानीयात नं लाय्कूया झ्यालय् तया क्यन । जुजुं का स्व लानी ! छंम्हजक सन्तान मदूगु मखु थुलिमछि प्रजापिनि नं सन्तान मदये धुंकल धका धासेंलि लानीया मन याउँकल ।

साया: थ:थ:गु ता:लं वइ । भोंया सायागु ख्वापा: तया नं वइ । गुम्हं वँय् जुया वइ । गुम्हं जोगी जुया वइ । जिगु मन बैरागी जुल धका नकलि जटा तया कमण्डलु व चिम्ता नं ज्वना वइसा हाकनं सा जक नं छ्वयेगु चलन दु । थ्वया भाव थ्व ख: कि साया दुरू न्हिंन्हिं त्वंका लहिना तयाम्ह जिम्ह फलाना मन्त धका सा छम्ह जक जूसां क्यनाव:गु भाव ख: । थुजा:गु कथं साया: वनेगु चलन हिन्दूतय् जक मखु अर्ध बौद्ध जनपिं नं ला: व: । गथेकि ज्यापु, खुस:, कौ, नौ, गथु, छिपा आदिपिं ख: ।

थ्व सापारूया बारय् उगु ताकया शासकपिसं राजनैतिक वाक् स्वतन्त्रता बिया त:गु नख: धका नं धायेगु या: । व गुकथं धायेबलय् प्रजापिनि लाय्कूप्रति छु छु बिचार दु ? लाय्कूप्रति प्रजापिनि सन्तोष वा असन्तोष ? थ्व स्वयेगुया लागि नं गुन्हू तक न्हयाम्हेसियां न्हयागु हे धासां नं ज्वने मदु धका कानून दयेका ज्वनेगु निषेध यानात:गु दु । थ्वया कारणं ख्याल: दयेका थी थी कथं ब्यङ्ग याना वइ । जुजुयात नं ब्व:बिया वइ । प्रजापिन्त नं ब्व:बिया वइ । उगु ईया वर्तमान देया वास्तविक वातावरण छु गथे ख: ? थ:थ:गु हे पहलं न्ह्यब्वया ख्याल: वइ ।

थ्व सापारूकुन्हु स्वनिग:या बौद्धजनपिं थुकुन्हु स्वयम्भू महाचैत्यया दर्शन यायेत सुथ न्हापां दनावनी । स्वयम्भू महाचैत्यया दर्शन पूजन याना आनन्दपूर्वकं चा:हिला थ:थ:गु छेँय् लिहाँ वनी । थुखे गुँला बाजं खल:पिनि त्वा:या फुक्क मुना बहा बहीलय् प्रदर्शित यानात:गु बुद्ध बोधिसत्वपिनिगु मूर्ति व पौभा बिलंपू आदि पुरातात्विक बस्तु अवलोकन या:वनी । थ्वयात हे बही द्य: स्व:वनेगु धका धाइ ।

बही द्य: स्वयेथाय् बहा बहीलय् ब्वया तइगु पुरातात्विक बस्तुत-

यँया थ:ने विक्रमशील महाविहार (थँबही)स लुँ आख:, वह आख: नं

च्वयात:गु सत्सहस्रिका पंचविंशति प्रज्ञापारमिता महत्वपूर्णगु बौद्ध ग्रन्थत दर्शन यायेत बही द्य: स्व:वनी, तापाकं तापाकंनिसें वइपिं लामागुरूपिं व विदेशी पर्यटकत आपालं वया स्व:वइ । थुगु लुँ आख: जक मखु सिंहसार्थ आजुया बिलंपू नं प्रदर्शित याना तइ ।

भास्करदेव कृत केशचन्द्र पारावर्त महाविहार (इतुंबहा)स लुँया आख:लं च्वयात:गु अष्टसहस्रिका प्रज्ञापारमिता व केशचन्द्र आजुया ऐतिहासिक बिलंपू प्रदर्शित जुयाच्वनी। पुरातात्विक बस्तुत विभिन्न देवदेवताया सिँया मूर्तित नं प्रदर्शित यानातइ। उगु लुँ आख:या प्रज्ञापारमिता पा:ध्या वनेमा:गु केशचन्द्र गुथि नं स्थापना यानात:गु दु तर थौंकन्हय् वया च्यान्हू तक पा:ध्या वइपिं गुरूपिन्त भोजन याकेगु चलन दूगु ख:सा आ: वया उगु गुथिया बुँ फुक्कं बालिया:गु कारणं याना थ्व गुथि नं न्हनावनीगु अवस्थाय् दयाच्वंगु दु ।

राजकूल महाबिहार (लाय्कूबही)स करिब ५ फुट ति त:धिकम्ह लुँया द्य: महा भारतया कृष्णं क्यंम्ह बिश्वरूपया मुति ख: । स्वये हे यइपुसे च्वंम्ह ब्वयातइ। थ्व विश्वरूप आपालं फाइन जुया आपालं पुलांम्ह नं ख: । थ्व हलुमान ध्वाका लाय्कुलि ब्वये ह:म्ह ख: ।

नदीसंगम महाबिहार(खुसिबही)स दकसिबय् स्वये लाइकगु तेमां ख्वा:पा धका त:पा:गु ख्वा:पा छपा दु । थय्क स्वयेबलय् भैल:द्य:या ख्वा:पा थें च्वं । थ्वया नापनापं पुलांपुलांगु वस: न्हापा न्येय्कू (५०) पर्सि सिनेमा:बलेया पर्सि ख: । अथेहे पुलां पुलांगु ज्वलंत नं ब्वयातइ। खतु थ्व मल्लकालया वस: ख: । थ्व तेमां ख्वा:पा धा:गु सुयागु ख्वा:पा धका न्यने कने यानाबलय् अन बिहारया शाक्यजुपिसं थ्व ख्वा:पा बीरकुश महाराजाया ख्वा:पा धका धायेगु यानाच्वंगु दु । वीरकुश महाराजाया ख्वा:पाया विषय वीरकुशावदानय् वर्णन यानात:गु अनुसारं छपा न्हाय्पं लासा थें लाया छपा न्हाय्पं फांगां थें फायेज्यू धका वर्णन यानात:गु अनुसारं थ्व पाय्छि धका:धायेमछिं ।

थूगु अनुरूपं बहा बहीस बुद्ध बोधिसत्व दीपंकर आदि जक मखु बिहार बही पतिकं छगू छगू अजा:गु अजू चाइपूगु पुरातात्विक बस्तुत ब्वयातइ ।

<u>गुँलां बहीद्यः ब्वयातइगु थाय्</u>

१. यताबहा	२. श्री:घ:बहा	३. मुस्याबहा
४. छुस्याबहा	५. थ:बही	६. इटुंबहा
७. जनबहा	८. मखंबही	९. लाय्कूबही
१०. मरूबही	११. लगंबहा	१२. न्हाय्कंबही
१३. च्वाकंबही	१४. न:बही	१५. मूबहा
१६. खुँबहा	१७. खुसिबही	

स्वयम्भूइ निसला छाये

गुँलागा:या द्वितीया वा तृतीयाकुन्हु स्वयम्भू महाचैत्यस न्हिंन्हिं वया:च्वंपिं गुँला बाजं खल:त गुलि दु अर्थात् ग्व:थ्व: दु ? इपिं सकसियां निसला छायेगु अनिवार्य दु । द्वितीयाकुन्हु वयेमला:पिं तृतीयाकुन्हु वइ । स्वयम्भू महाचैत्ययात निसला किभू, सिसाबुसा, मह्रीचह्री आदि थ:गु यथा श्रद्धां छायेमा:गु छाया पूजा आजा, तुत: ब्वना:, परिक्रमा याना श्रद्धाभाव प्वंकी । हानं शान्तिपुरय् नं मद्यमांस सहितं तया पूजा याना गुँला बाजं खल:पिं सकसियां भोय् नइ । गुम्ह गुम्हेसियां गुथि हे दयाच्वंगु दुसा गुम्ह गुम्हेसियां ल्हापं तया भोय् नयेगु यानावयाच्वंगु दु । यँया बहा बहीस नामसंगीति तुत: ब्वनाच्वंपिनि नं क्वापा: द्य:यात धौबजि छाया पंचामृतं पूजा यायेगु चलन दयाच्वंगु दु । थन जक मखु यल, केपू, ख्वप, थिमि आदि थासय् नं थ्वहे चलन थौंतक नं दयावयाच्वंगु दु ।

यँया पंचदान

नभकृष्ण त्रयोदस्या युगादौदेव पूजन ।
क्वाथपिवे ततोदानं बौद्धाचाराय दीयते ॥

गुँलागा:या त्रयोदशी अर्थात् श्रावण कृष्णया त्रयोदशीया दिनयात युगचह्रे नं धाइ । थ्व दिनयात कलियुग उदय जूगु दिन धका सिइका वयाच्वंगु दु । थुकुन्हुया दिनय् दीपंकर बुद्ध व बुद्धया धर्मयात क्वातुक्क ज्वनाच्वंपिं धर्मय् आस्था तयाच्वंपिं

बज्राचार्य, शाक्यजुपिन्त पिण्डपात्र, वा छ्व, कय्‌गु, सिसाबुसा, दक्षिणा आदि दान याइ । ध्व यैं व ख्वपय् थुकुन्हु हे पंचदान बी । तर यैं व ख्वपय् थ:थ:गु हे बिस्कं पह दु ।

पंचदानया छन्हू न्ह्य: छेँय् छखाँ नी सी याना द्य: ब्वइ । फतिंफक्व बांलाक किंकिनी जाल प्यंना सिसाबुसा मह्रीचह्री आदि तया बालांक द्य:ब्वइ । पंचदान गुथि दुपिनि नं द्य: ब्वया पंजराँ जा (क्षीर) थुइ । कन्हेकुन्हु (पंचदानकुन्हु) स्वयम्भू महाचैत्ययात दर्शन याना पूजा याना स्वयम्भूस बिज्यानाच्वंपिं गुरू बज्राचार्य व शाक्यपिन्त गच्छे अनुसारं दान प्रदान याना छेँय् लिहाँ वना थ: थाय् ब्वया तइम्ह बुद्ध भगवान लोकेश्वर व चैत्य आदियात थ: गुरू गुरूपिं स:ता पूजा याका पंचदान बिइगु ज्या जुइ । ध्व द्य: ब्वयेगु बज्राचार्य, शाक्य व तुलाधर ध्व स्वंगू जातिपिनि जक ब्वयेगु याइ । अले थ:थ: जजमानपिं थ: गुरूपिन्थाय् केपु ज्वना (पंचदान ज्वलं ज्वना) वनी । अले गुरूपिसं केपु त:व:पिन्त क्षीर स्वारी, मार्पा व गुम्ह गुम्हेसियां अय्‌ला नं त्वंका हइ । गुरूजुपिन्थाय् जजमानपिन्थाय् पंजराँ फ:वनी । पिण्डपात्रावदानया आधारकथं ध्व पंजराँया दिनय् गंक्वाति दायेका त्वनेमा धका नं न्ह्य:ब्वयात:गु दु । गंक्वाति धइगु फ्वयामत:गु गंगु गुता किसिमया बुब: ख: ।

ध्व पंचदान बिइगु सुथंनिसें बहनी तक न्हिच्छियंकं पंचदान फ:वक्व:सित बियाच्वनी । श्रावण कृष्ण द्वितीयाकुन्हु यलय् मतया: वक्वसिनं छु छु छानावनागु ख: व श्री स्वयम्भू ज्योतिरूपयात नं छा: वयेमा: । उकुन्हु चानसिया २ ता इलय्‌निसें हे स्वयम्भूस आपालं म्व: म्व: जुयाच्वनी ।

बौया ख्वा:स्वयेगु

गुँलागा:या औंसी आमावास्या अर्थात् श्रावण कृष्णया औंसीयात बौया ख्वा: स्वयेगु औंसी धका धाइ । थूगु दिनयात गोकर्ण औंसी धका नं धाइ । "बुद्धोक्त पाराजिकाय्" थथे धका न्ह्याब्वयात:गु दु ।

श्रावण च आमावास्यां मातृदर्शेव आत्मजै: ।
मानयेत्पितरं चैव तथैव लभते फलम् ॥
दिवंगत पितुर्नाम्ना गोकर्ण नाम तीर्थके ।
तद्दिने स्नानदानाच सुसंन्तान फलंलभेत ॥

ध्व दिन महत्वपूर्णगु दिन जूगुलिं काय् म्हयाय्पिसं बौयात हर्ष पूर्वक माने याना मानसम्मान् बिया श्रद्धापूर्वकं इच्छा दूगु नकेत्वंकेगु याना खुसी यायेगु चलन खः। बौम्ह सन्तोष जुया काय् म्ह्याय्पिन्त शुभ-आशिर्वाद बिइवं काय् म्ह्यापिन्त फल प्राप्त जुया महासुख प्राप्त जुइ। यदि बौम्ह परलोक जुइ धुंकल सा दिवंगत बौया नामं पुण्य तीर्थ (गोकर्ण तीर्थ)य् वना स्नान दान व पिण्ड उद्धार याना बिल धाःसा मभिंगु गति - प्रेत गति, नर्कगति, तिर्यक्गति आदिइ लानाच्वंसां नं अन्तराभवय् लाना च्वंसां नं मुक्ति प्राप्त जुया सुखावति भूवनय् लाःवनी। ध्व खँ स्वयम्भू पुराणया तीर्थमहात्म्य पुण्य तीर्थ अवदानय् नं बांलाक न्ह्यब्वयातःगु दु। अथे जुयानिन्तिं थुकुन्हु गोकर्ण तीर्थस मेला हे जुयाच्वनी। स्वनिगःया नेवाः जक मखु अन्य वर्ण जातियापिं नं वया पिण्डदान आदि याःवइपिं आपालं दइ।

पारूभोय्

यँलाध्व प्रतिपदा अर्थात् भाद्र शुक्लया प्रतिपदा (परेवा)यात गुँला धर्म क्वचाःगु दिन धका धाइ। लच्छियंकं न्हिं न्हिं स्वयम्भू महाचैत्यया सेवा यानाच्वंपिं गुँला बाजं खलःत, दापा खलःत जक मखु भक्त श्रद्धालु न्हिंन्हिं छ्वेके वयाच्वंपिं फुक्कसियां थुकुन्हु भगवान बुद्धयात पूजा याना शान्तिपुर आदि पूजा याना भोय् नया वयेगु परम्परा दु। भक्तजनपिनि लच्छियंकं छु नं छुं त्वता तइपिं धायेबलय् गुह्म्येसियां ला नयेगु त्वतुसा, गुम्हेसिंया अय्ला, गुम्हेसियां धुम्रपान त्वता तइ। उकुन्हुया दिनय् शान्तिपुरय् पूजा याना फुकेयाइ। सकसियां हर्ष, उमंग, रहर याना लच्छिया सेवा क्वचायेकी।

ध्व गुँला लच्छिया दुने सिलु तीर्थया नं मेला जूगूलिं उकुन्हुनिसें सिलुम्ये हालेगु याइ यंला ध्व पारूनिसें यंला लगे जुल धका संगीत प्रेमी दाजुकिजापिसं मालश्री लय्यागु म्ये हालेगु नं याइ।

ध्व गुँला धर्म समाप्तिकुन्हु स्वनिगःलय् बहा बहीलय् नं तुतः नामसंगीति ब्वना गुँला बाजं थाना थःथःगु बिहारया क्वापाःद्यःयात धौबजि छाना पूजा याना गुम्हगुम्हेसियां थुकुन्हु गुथि न्यायेका गुँला धर्म समाप्तिया रहर बहर याना क्वचायेकी।

थुकथं नेवाः बौद्ध जनपिसं गुँला लच्छिया दुने थःथःगु संस्कृतिया बाजागाजा थायेगुनिसें कया बौद्ध परम्परा रितितिथि नखःचखः हना बुद्ध बोधिसत्वपिनिगु महिमा, स्त्रोत्र, तुतः, नामसंगीति आदि पाःध्याना आध्यात्मिक संस्कारयात ल्यंका तये भनं न्ह्यानावनाच्वंगु भ्रीगु गुँला धर्म खः ।

थुथाय् छगू दुःखया खँ छु धाःसा भौतिक संस्कार थौंकन्हय् हाबी जुयावयाच्वंगु दु । थौंकन्हे बौद्ध जनपिनि गुँला जोछि तुतः पछिमा, पयँताः, चचा स्यने सयेके मयेके धुंकल । थौंकन्हय् पप संगीत, रक संगीत, न्याप संगीत आदिया बाजं थायेगु यानाहयाच्वंगु दु । थथे छाये जुल ? धका बिचा यायेबलय् भ्रीगु संस्कृतिया महत्व भ्रीगु कला कौसलताया विशेषता सुइतं ध्वाथुइक कने मफूगुया दसू खः । भ्रीगु समाज संकुचित जूगुया दसू खः । सुंनं मनू सयेकेसीके धका वःपिन्त धायेमज्यू, स्यनेमज्यू, देखा कायेमाः देखा मदयेक छुं नं यायेमज्यू धका स्यूपिसं मकंगु व कना मवंगुलिं इच्छा दया नं सयेके मखनावंगु खः । बाध्य जुया कर्किया संस्कार संस्कृतियात याउँक नाला कायेगु बाध्यता जुयावंगु खः ।

अथे नं भ्रीसं ध्व नाला कायेमाः कि भ्री नेवाः बौद्ध धायेत गर्भ दयेकेया निन्तिं जक जूसां भ्रीगु आध्यात्मिक थःथःगु परम्परा संस्कृतियात म्वाकातयेमाःगु अत्यावश्यक जू वः ।

भ्रीगु दयनीय जीवनय् आर्थिक, राजनैतिक, सामाजिक, भौतिक आदि न्हयाग्गु हे विसंगतिनाप सामना याये माःसां नं थःगुत्वया नामय् नेवाः बौद्ध समाजयात म्वाकेया नामय् भ्रीगु संस्कार संस्कृति रितिरिवाज नखःचखः आदि लोकं ह्वाःगु परम्परायात म्वाकाःतये माःगु अत्यावश्यक जू वः । थुजाःगु नेवाः बौद्ध समाजय् महत्वपूर्णगु संस्कार संस्कृति दुवालेबलय् ध्व गुँला धर्मया दुने गुलि नं यानावयाच्वनागु रितिथिति नखःचखः परम्परा दु, ध्व तसकं महत्वपूर्ण जू ।

यलदे (ललितपुर)

यैँ छकोय् दक्षिणय् ला:गु उप महानगरपालिका यल देशस गुँलाध्व पारु निसें यंलाध्वया पारुतक गुँला धर्मयात बौद्धजनपिसं गुकथं हनावयागु दु कोय् छसिकथं न्ह्यब्वये ।

गुँलाध्व पारुकुन्हु १० गू बिहारस बोगी वनेधका: गुँलाबाजं (धा:) नौबाजा थाना: न्यकुबाजा पुया: नसंचाउला: लछियंकं बोगी बनेगुयाइ । नेपा:या थ:गु सम्बत्सर तिथिमिति गणना अनुसार न्हापांगु महीना ख: "थिंला" । थूगु थिंलानिसें ल्या:खायेबलय् श्रावण महीना धइगु च्याला फुना गुलाय् क्यंव:, उकीं च्याय् हाइगु व च्याला फुना गुला क्यनीगु ध्व तसकं मभिं धाइगु चलन दु । थूगु अरिष्ट दोष निवारणया निन्तिं नं गुँलां विशेष धर्मकर्म याकात:गु खनेदु । सम्राट अशोकं थ: गुरु भिक्षु उपगुप्तलिसे थ:गु सम्बोधि यात्राया भ्रोलय् थ: श्रीमति तिष्यरक्षिता व म्हयाय् मयूजु चारूमति ब्वना श्री स्वयम्भू महाचैत्य दर्शन पूजनया निन्तिं थन बिज्याबलय् यल शहरयागु गौरव वृद्धिया निन्तिं पेंगू युग उदय जूगु पवित्र दिनयात लुमंका "प्यंग्व: थूर" स्थापना याना थकल । उगु थूरया प्रतिष्ठापन शुभकार्य नं ध्वहे गुँला महीनापाखे जूगु दु धाइ ज्योतिषविद् आचार्यपिसं गुँला महिनायात श्रावण धका प्रसिद्ध याना बिल । कारण छाये धा:सा भ्री गृहस्थिपिं अप्व: याना विषय प्रपंचय् जक भुलय् जुया धर्मकर्म यायेमलापिं अजा: पिंगु निन्तिं सर्वप्रथम धर्मय् मन लाकेत धर्म श्रवण यायेगु याकेगु भालपा गुँला महीना अप्व: याना धर्मयागु चर्चापरिचर्चा न्यनेगु, न्यंकेगु उत्तम महीना जुया श्रावण धयात:गु जुला उपयुक्त कारणं गुँला महीना लच्छि जक जूसां भ्रीगु मभिंगु संस्कार न्हंकेत भिंगु संस्कार पाखे छ्यलेया निन्तिं भ्रीगु ध्व दश इन्द्रियं धर्मकार्यस ज्वजलपेगु आवश्यक खंका भ्रीत धर्म कार्यस गुँला महीनां अप्व: अभ्यास याकात:गु खनेदु । धायेकि मिखां - बुद्ध बोधिसत्वपिनिगु मूर्ति, चित्र , पौभा, धार्मिक हलंज्वल, स्व:वनेगुया रुपय् बहीद्य: स्व:वनेगु यानातल ।

यल पंचदान

स्वनिग:या बौद्धजनपिसं हनावयाच्वंगु मध्ये ललितपतन यल देशय् जक हनावयाच्वंगु गुँलाध्व अष्टमि अर्थात श्रावण शुक्लया अष्टमियात हे यल पंचदान

धका न्यायेकावयाच्वंगु परम्परा खः। थ्व गुबलेनिसें धायेबलय् यक्व दँ न्ह्यः सर्वानन्द जुजुया पालंनिसें थुगु परम्परा न्ह्यानावयाच्वन धइगु सी दःवः।

सर्वानन्दनृप जातकया आधारकथं भगवान दीपंकर बुद्धयात पंचामृत युक्तगु क्षीर गुलुपातय् थनाः छ्व, कय्गु, मुस्या, माय् आदि न्याता किसिमया बृहि सहित तया दान याना बिज्याःगु दिन खः। गुँलाथ्व अष्टमिया दिन खः। थ्व पंचदानया अर्थ कथं बिचाः यायेबलय् थ्व खँ प्रष्ट जू वइ। पं धइगु पृथ्वीस, जः धइगु बुयावःगु अन्न आदि दान बिइगु बांलागु दिन थूगु अष्टमि खः। न्याता दान यानावयाच्वंगुलिं हे थ्व अष्टमियात पंचाष्टमि नं धायेगु याः।

पनर्दीपावति राज्ये सर्वानन्देन धिमता।
निर्मित्वा दानशालादि व्रीद्यादि विविधाणिना॥

सर्वानन्द जुजुयां लिपा अनहे त्वालय् च्वंम्ह ब्याहा (इहिपा) मयाम्ह ब्रम्हचारी मय्जु थकुमति शाक्य भिक्षुनी न्हिच्छि शीलय् च्वना बुद्धया परमभक्त जुया च्वंम्ह उम्ह मिसां थूगु उत्तमगु दिन गुँलाथ्व अष्टमि (श्रावण शुक्लया अष्टमि) कुन्हु दीपंकर तथागतयात निमन्त्रणा याना वसपोलया संघगण सकसितं दानशाला ग्वयाः पिण्डपात्रय् पंचामृत सहितगु क्षीर थना पंचबृही सहित नं द्वहलपा दान यात। जीवनया अन्त्य तक दान प्रदान याना थःगु सर्वश्व अर्पण याना दँय्दसं दान प्रदान यायेगुया निमित्तय् गुथि दयेका स्थापना यानाथकल। मृत्यु पश्चात् उम्ह दानी मय्जु थकुमति शााक्य भिक्षुया मूर्ति (सालिक) ब्वया अष्टमिनिसें बाःछियंकं गुइतः बहालय् ब्वयाः प्रदर्शित यायेगु प्रचलन थौंतक नं दया हे च्वनतिनी। थ्वहे झोलय् धंःला हिति, तःग्वः जाकि, चिग्वःजाकि नं प्रदर्शित यानातइ। थुगु तःग्वः जाकिया विशेषता छु धायेबलय् न्ह्याक्व हे जहान परिवार दःसां छग्वः जक जाकिं सकसितं नयेत गाइगु जाकि खः धइगु न्यनातयागु खः। थुकिया जा थुइबलय् मनू स्वया लः जक अप्पः तयेवं गाः धइगु किम्बदन्ति दयाच्वंगु खः।

सर्वानन्द जुजु व गुइतः नकींया परम्परायात कःघाना थौंया अद्यापि तकं यल देया बौद्धजनपिसं बौद्ध धर्मयात श्रद्धावान जुयाच्वंपिं बहा बहीया बज्राचार्य शाक्य भिक्षुपिन्त दँयदसं पंचदान बिइगु चलन थौंतक नं चलेजुयाच्वंगु दनी। थ्व पंचदान यँ स्वया भिन्न जूगु खने दःवः। प्रत्येक बौद्धपिनिगु छेँय् वा लाछिइ फलिचाय् पंचदान बिइगु यानाच्वनी। बहा बहीया भायाआजु(स्थवीर, थाय्पा)पिं बिज्यात धायेवं अनपिसं

पूजा याका वसपोलपिन्त नं पंचदान बिया अले मेपिं सकसितं पंचदान बिइगु परम्परा थौंतक नं ल्यना हे च्वनतिनी। दानया महत्व आपालं दु। छता छता दानया छता छता महत्व दु।

यलया मतया:

गुँलागा:या द्वितीया अर्थात् श्रावण कृष्णया द्वितीयाकुन्हु यलया मतया: धका भिंगू त्वा:या पा:कथं गुगु त्वा:या पा:ख: उकुन्हुया दिनय् सुथसिया स्वता: इलं निसें यल देया चैत्य, बुद्ध, बोधिसत्व, अवलोकितेश्वर व देवदेवीपिं दयाच्वनी, उगु थासय् तकं चा:हिला थ:थ:गु यथाश्रद्धां दक्षिणा व मह्रीचह्री, सिसाबुसा, देवा, धूं, धुपाँय् व थ:गु समूह समूह मिलेजुया ज्वराज्वरा वसतं पुना: भोजन आदि छायावयेगु चलन दु। बाजागाजा धिमे, पछिमा, धा:, बय्, बासुरी आदि पुया उगु दँया दुने सिनावंपिनिगु नामं जक मखु म्वानाच्वंपिं नं थ:गु श्रद्धा प्वंक: वनेगु थूगु पुण्य तिथिस चा:ह्यूवनेगु अत्यन्त फलदायेकगु धइगु सीका भावभक्तिं जायेका श्रद्धाभाव तया मतया: वनेगु चलन थौंतक नं चले जुयाच्वनतिनी।

मतया: धका छाये धाल ? धइगु विषयलय् यलबासीपिसं थथे नं धायेगु यानावयाच्वंगु दु कि भगवान बुद्ध बोधिवृक्षया मुलय् तपस्या याना च्वंबलय् मारगणपिं वया तपस्या भङ्ग यायेत यक्व प्रयत्न यातं नं छुं हे चास लगेमजूगु जुयानिन्तिं मार गणपिं हारेचाया बिसिवंगु व दशदिग्लोकपालपिं वया भगवान बुद्धया विजयया महोत्सवकथं मत च्याक: व:गु दिन जूगुलिं थूगु दिनयात मतया: धका धा:गु ख:। अत: थुजा:गु दिनयात लुमंकेकथं लोकजनपिसं मत बिया पूजा याना मतया: न्यायेकेगु थौंतकं नं यानावयाच्वंगु ख: धइगु अनपिनिगु धापू दयाच्वंगु दु। तर थौंकन्हे सिनावंपिनि परिवारपिनि जक अनिवार्य रुपय् मतया: वनेमा:गु परम्परां थाय् कयावयाच्वंगु दु, थ्व गथे जुया थूगु रुपय् हिल ? थ्व बिचा: याये मा:गु खँ ख:।

गुँला ज्व:छिं यानावयाच्वंगु

न्हेपनं - बही बिहारय् पूजापाठ, स्तोत्र, भजन, गीत, आदिया शब्द न्यनेगु व लिसें धर्म श्रवण बाखँ न्यनेगु।

न्हासं - पूजोपकरण बस्तु पुष्प, धूप, दीप एवं फलमूल, पकवानया सुगन्ध वास

नत्वना, सांसारीक विषयया वासना मद्य, मांस, धुम्रपानया वासना तापाकालि सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

म्हुतुं - सूत्र, मन्त्र, धारणी, स्तोत्र ब्वना अवाच्य वचन मल्हासे केवल सत्य, शान्ति, प्रियधर्म वाक्य जक प्रयोग याना सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

म्यें - पूजाया प्रसाद ग्रहण याना मद्य, मांस, धुम्रपानया रस मकासे सत्‌धर्म नीगु जक आहार याना सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

ल्हातं - जपमाला, कमण्डलु, पुस्तक, बज्रघण्ट, ता:यागु ज्याय्‌ संलग्न जुयालि परन्तु प्राणीयात सास्ति यायेगु व खुया कायेगु, कपिं भिसातय्‌गु म्हय्‌ स्पर्श मयासे सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

तुतिं - अपवित्रगु स्थान गमन जुइगु त्व:ता बहा, बही, गुम्बा, तीर्थ आदि पुण्यक्षेत्रस विचरण जुया सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

लिंगं - थ: स्त्री पुरूषया पाखेया जक संतुष्ट जुया अब्रम्हचर्या मयासे सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

म्हं - भिंगु, मांगलिक उपहार बस्तु बज्र, बज्रघण्ट, ता:, डमरू, छत्रध्वज, पताक आदि धर्मवस्त्र, काषायवस्त्र स्पर्श याना सांसारीक विलास सामाग्रीपाखें अलग जुया सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

चित्तं - काम, क्रोध, लोभ, मोह माया, अहंकार भाव त्व:ता श्रद्धा, त्याग, शील, भय, श्रुत, वीर्य, प्रज्ञा, करूणा ब्वलंकेगु, त्रिशरण, बोधिचित्त अनुस्मरण याना सत्‌धर्म चेतना हयेगु ।

थुजा:गु प्रकारं सत्‌धर्म चेतना जागृति हइगु महत्त्वपूर्ण पर्व दिन पुण्यतिथिया शुभ संयोग चूला:गु अति पवित्रगु दिन भालपा भीसं गुँला लच्छिया दुने छु छु कार्यक्रम न्ह्याकावयाच्वना धइगु विषययात कया आ: थन छसिकथं छगू छगूया संक्षिप्त परिचय थन न्ह्यब्वयाच्वना:-

१) **तीर्थस्थान**

सुथन्हापां ब्रम्हमुहूर्तय्‌ नसंचा इलय्‌ दना बागमति वना तीर्थ स्नान याइ ।

२) **चैत्य भक्ति**

बुद्ध बोधिसत्व एवं स्वयम्भू चैत्य धर्मधातु, बज्रधातुया अग्रे च्वना यथाशक्य पूजा भावभक्ति याना प्रदक्षिणा यानाच्वनी ।

३) नामसंगीति पाठ

त्रिकालया बुद्धपिसं प्रशंसा यानात:गु, गुरू महामञ्जुश्रीयागु विशेष महत्व दयाच्वंगु, असंख्यं त:धंगु सूत्र आर्यनामसंगीत सुमधूर घोषं भक्तिपूर्वक लय् तया चैत्यपुंगभया न्ह्यःने च्वना छगू स्वरं ब्वनाच्वनी ।

४) भजनकीर्तन

बिहारय् अथवा सत:फलय्, ननिइ, लाछिइ, चुकस च्वंगु चैत्यया न्ह्याःने च्वना दापा भजन, नसंचा भजन मुना भजनकीर्तन जुयाच्वनी, गुगुंथासय् ज्ञानमाला भजन नं जुयाच्वनी ।

५) बुद्धपूजा

गन गुगुंथासय् बुद्ध मूर्तिप्रतिष्ठान जुयाच्वनी, अन उगू थासय् श्रद्धालु भक्तजनपिसं यथाशक्त पूजाभावभक्ति यानाच्वनी ।

६) सत्धर्म पाठ

गुलिसियां बहा, बही अथवा थ:गु छेँय् च्वना जूसां सत्धर्म सूत्र - प्रज्ञापार मिता, दश भूमिश्वर, सधर्मपुन्दरीक, लंकावतार, तथागत गुह्यक, सुवर्णप्रभा एवं ललितविस्तर, गण्डब्यूह, पंचरक्षा, कारण्डब्यूह, गुणकारण्डब्यूह, बोधिचर्यावतार आदि धर्मग्रन्थ पाठ यायेगु, याकेगु जुयाच्वनी ।

७) धारणी ब्वने

बिहारय् अथवा धर्मागार गुम्बास च्वना धर्मपासापिं मुंका यथाविधि अनुसार आकाशधातु प्रणिधाननिसें शुभारम्भ याना आर्य भद्रचरी ब्वना अपरिमिता धारणी आदि ब्वनेगु, ब्वंकेगु याइ ।

८) बोगी बनेगु

सुथ न्हापां दना बुद्धगीत हाला थाय्थासय् च्वंगु चैत्य स्थान अथवा बिहार बिहारय् बुद्धगीत हाला चैत्य प्रदक्षिणा याना परिक्रमा याइ ।

९) श्रृङ्गभेरी/न्येकू पुये

अतीत कालया राजा श्रृङ्गकेतुया धर्मपत्नी सुशीला महारानी नं गुगु प्रकार न्येकू पुया चैत्य भक्ति याना उद्धार जुयावन धइगु अवदानया कथन् अनुसारं थूगु कथं चैत्य भक्ति यायेगु असंख्य त:धंगु भालपा परम्परागत थौंतक नं न्येकू पुया चिबहा चा:हुलेगु यानाच्वन ।

१०) **लः छायेगु**

स्वयम्भू चैत्यायात थःथपिंगु श्रद्धानिश्चय अनुसार पुष्प, धूप, दीप आदि फलमूल, स्कन्द छगू लख प्रमाणं लाख धका द्वहलपिगु याइ। मेगु अर्थय् लःपुईं छायेगु धका देवीदेवताया मूर्तिस रंगरोग यायेगु धयातःगु दु ।

११) **लुचिद्यः थाये**

"लक्ष्य चैत्य" निर्माण विधि अनुसारं चैत्य चिबहा चिची ग्वःयाना थासाय् थाना आपाः संख्या दयेकेगु अर्थात् सवालाख थ्यंकेगु प्रमाणं लुचिद्यः (लक्ष्यचैत्य) थायेगु, थाकेगु याइपिं नं दु ।

१२) **छत्रारोहण**

शुम चैत्य, स्थूल चैत्य, विशाल चैत्यप्रति श्रद्धाभक्तिपूर्वक छत्र चढे याइगु, "चौ" छायेगु, इलाँ प्यनेगु, थुकीया नं थःगु अलग विधि दु ।

१३) **मयन् छत्रारोहण**

छत्रारोहण विधि स्वया मयन् छत्रारोहण विधि असाधारण जू। खतु थुकीया संक्षिप्तिकरणया रूपय् "दीपयात्रा" मतयाः वनीबलय् सीयागु छत्रया रूपय् "सीस्वां" दयेका छायेगु चलन मदूगुमखु । थुकीया नं थःगु हे विधि दु ।

१४) **यःअबसं**

यः अबसं धइगु लच्छियंकं न्हिं छछाः जक नयाःअवसं च्वनीगु खः । अप्व याना यःअबसं च्वनीपिं स्वयम्भू, चोबहा, बुंगय् द्येके बनीगु चलन दु ।

१५) **न्यान्हू अबसं**

गुँला लच्छिया दुने न्यान्हूइ छकः छकः याना अबसं च्वनीगु खः । थुकी नं अथेहे स्वयम्भू, चोबहा, बुंगय् द्येके वनीगु चलन खः ।

१६) **माय् अबसं**

गुँला लच्छियंकं बिहारया मूलदेवता क्वापाःजुयात नित्य स्नान याकीगु, देख्ये चायेकीगु, अभिषेक जल पालं यानाच्वनी तर थुमिसं मेमेगु छुं हे अन्न वस्तु मन से निराहारं च्वना क्वाःपाजुया थासय् जक थातं च्वनाच्वनी। उखेंथुखें गनं नं वनीमखु, वने नं मज्यू थुकीया नं थःगु इतिहास दु ।

१७) **उपोषदव्रत**

"उपोषदव्रत" धइगु अमोघपाश लोकेश्वरयागु उपासना आराधना याना

अष्टमि ब्रत धलं दनीगु खः । थुकीया नं थःगु हे विधि दु ।

१८) **बहापूजा**

खतु यलय् करीब निसःगू बहा दु । अथे नं यलया प्रमुख बिहार "भिंच्यागू बिहार" खः । उगु बिहार बिहारय् वना थःथः परिवार समूह जक मुना बहापूजा वनीगु चलन दु । गुलिसियां थूगु पुण्य कार्यस त्वाः बहायापिं श्रद्धालु भक्तपिं मुंका वाद्यवादन सहित उल्लास उमंगपूर्वक पंजराँ ज्वलं छाया बहापूजा वनी ।

१९) **त्यागशील धर्म**

मेमेगु इलय् ब्यलय् त्यागशील धर्म पालना याये मफुसां परन्तु गुँला लच्छि जक जूसां थःम्हं फुफुथें ला, न्याँ, खैं, अय्ला, थ्वँ, बजां, चुरोट त्वःताच्वनी । गुलिसिनं छलकपट व लोभ बढे जुइगु, असत्य खँ ल्हायेमालीगु ज्या बन्दब्यापार यायेमखु धका धः, काता, तालाजु, अमूतकं थीमखु धका अलग च्वनीपिं दु । अभ्र आमिष पदार्थ लाभा, छ्वा, प्याज तकनं मनइपिं दु । हानं गुलिसिनं सिंकि, गुन्द्रु, साकिचा समेत नइमखुपिं नं दु । अथे हे थः श्रीमति जूसा "गुँला लच्छिया छपाः लासाय् च्वनेमखु" धका ब्रम्हचर्या शील पालन याइपिं नं मदुगुमखु । थः परिवारयात जूसां "छाक्क वचन" ल्हायेमखु धका मौन धारण याइपिं नं दु ।

२०) **गुँलासेवा वने**

गुँला लच्छिया तुतः खलः पासापिं मुना सुथ न्हापां दना चोबहा द्येके वना तुतः व बुद्धगीत हाला लच्छियंकं द्येके वनी । अथेहे बुंग व स्वयम्भू नं वनेगु चलन दु ।

२१) **द्येके वने**

गुँला लच्छिया थःगु जीविकोपार्जनया ज्याखँ फुक्क हाकुतिना आम्दानी श्रोत तकं त्याग याना न्हापनं दना बागमतिइ वना थाय्थासय् प्रसिद्ध देवस्थलय् बान्हि स्वफः ईतक जूसां नये पित्यासां उखेथुखे तातापाक जूसां द्येके वनाच्वनी ।

२२) **गुँलां लाभा प्वलीमखु**

गुँला लच्छिया दुने "ग्वःगु लाभा चैत्यया आकार प्रकारलिसे मिलेजू" धका श्रद्धा आस्था तया लाभा प्वलीमखुपिं दु । अज्ज चिबहाया किचः तकं हांचां मगाइपिं नं मदुगुमखु । गनं वनेच्वनेबलय् चिबहायात आदर तया जःपाखे लाका चिबहा चाःहुलावनीपिं नं दु । चीबहाफलय् वसः पायेगु तक नं याये मज्यू धका आदर सम्मान्

तइपिं नं दु ।

२३) **पञ्जाष्टि/यल पंजराँ**

श्रावणशुक्ल अष्टमिकुन्हु थ:गु बिहार बिहारय् अथवा छेँय् छेँय् दीपंकर आदि बुद्ध बोधिसत्वपिंगु मूर्ति ब्वया धर्मशाला थें फयांफच्छि बांलाका शोभावृद्धि याना आगन्तुक भिक्षुसंघ शाक्य, बज्राचार्य, ब्रम्हचर्यभिक्षु, श्रामणेर, चैलक आदि वन्देजुपिन्त विधिपूर्वक दान प्रदान जुयाच्वनी । लिसें त्वा:, बहालय् दानगाथा ब्वंगु मधूर ध्वनी उच्चारण जुयाच्वंगु स: तायेदयाच्वनी । थुकुन्हु क्वत: व पिन्पाँ ज्वनाव:गु उखेंथुखें खनेदयाच्वनी ।

२४) **जा पूजा**

पञ्जाष्टमि न्ह्यकुन्हु "दानदत्तगुथि" हनी । मामा:थाय् बिहार बिहारय् "बहीद्य: ब्वइगु थासय्" "जा पूजा" धका छगू अलग थितिरिति हनाच्वनी ।

२५) **जुग: पंजराँ**

श्रावण कृष्ण त्रयोदशिकुन्हु नं यल पञ्जाष्टमि थें तुं दानप्रदानया चहलपहल उत्सव जुयाच्वनी । थुगु प्रथा खास याना यल देश बाहेक यैँ, ख्वप आदि गांगामय् तक नं जुग: पंजराँ मानेयानाच्वनी ।

२६) **जुग:या स्वयम्भू द्येके वने**

ध्वहे जुग: पंजराँया दिनय् स्वनिग:या श्रद्धालु भक्तजनपिं श्री स्वयम्भू धर्मधातु बागीश्वर स्थानस द्येके व:पिं व पंजराँ दान का:व:पिंगु लस्करं आपालं हुलमुल जुयाच्वनी । थुकुन्हु यलया मतया: खल: सकलें अनिवार्य रूपं द्येके वयाच्वनी । थुकुन्हु स्वयम्भूया छगू त:धंगु पर्व धा:सां ज्यू ।

२७) **नागपूजा**

श्रावण शुक्ल पंचमिया दिनस बासुकी आदि नव नागराजपिंगु विशेष गुणयात लुमंका "नागपाश" नागचित्र च्वया लुखा फुसे तिका: आदरपूर्वक पूजा सत्कार जुयाच्वनी । सर्वथा नागराजपिंगु प्रकोप शान्त जुया सदां शुभिक्ष मंगल जुया, च्वनेमा धका कामना याइ ।

२८) **पिन्पाँ थने**

गुँलाया विशेष पर्व दिन अष्टमि, पुन्ही संल्हूकुन्हु थ:थ:पिंगु बही बिहारय् प्रतिष्ठापित दीपंकर आदि बुद्ध बोधिसत्वपिन्त थ:थ:गु गच्छे अनुसारं पिण्डपात्र थनेगु

ज्या जुयाच्वनी। बुद्ध धर्मय् पिण्डपात्रया थ:गु हे विशेष महत्व दयाच्वनी।

२९) क्वन्तिइ नवबाजा थाये

दँय् छक: जुइगु मतया: खलकं गुँपुन्हि न्ह्यकुन्हु बहनी सदाशिव मृत्युञ्जय क्वन्ति महाद्य:या अग्रे च्वना नवबाजा था:वनीगु चलन दु।

३०) क्वाति त्वने

श्रावण शुक्ल पंचदशिकुन्हु ललिचा सहित गुता प्रकारया बूब: दायेका सुपथ्यगु बिशेष पर्व ख:। थ्व क्वाति सेवन यानागुलिं स्वास्थ्यया निन्ति आपालं हितकर जू धाइ।

३१) सिसाबुसा दान

श्रावणकृष्ण प्रतिपदा सापारुकुन्हु थ:थ:पिंगु त्वा: बहालय् च्वंपिं उपस्थित इष्टमित्र दाजुकिजा तताकेहें मस्तमिसापिन्त कय्‌गु फ्वया, तुसि, पासि, फँसि आदि फलमूल दान बिइगु चलन दु।

३२) साख:ति त्वंके

मतया:, बहापूजा वयाच्वनीपिं भक्तजनपिनिगु सेवा सुश्रुषा निन्तिं इमिगु स्वास्थ्ययात फाइदा जुइ धइगु मति नं सुं पिपी, व मले तया साख:ति त्वंकेगु याइ।

३३) प्यंग्व: थूर का:वने

सम्राट अशोकं थ:गु सम्बोधि यात्राया भ्होलय् लुम्बिनीइ बिज्यागु इलय् श्री स्वयम्भू महाचैत्य दर्शनार्थ नेपा:या उपत्यकास बिज्याबलय् यल देयागु शान्त बातावरण खना:थूगु थाय्‌यात अति पवित्र भा:पा शाक्यमुनि बुद्धया शारिरीक, अस्थिधातु,सहित याना थन प्यंगू दिशाय् प्यंग्व: थूर स्वनाथकूगु जुल। थ्वहे पवित्र स्तूप थूरप्रति श्रद्धाभक्ति तया थौंतकं नं प्यंग्व: थूर प्रदक्षिणा या:वनेगु चलन जुयाच्वन। थ्व यलया थ:गु हे विशेषता ख:।

३४) धंजलिया हिति स्व:वने

गुँपुन्हीकुन्हु दीपावति नगर गुइत:या प्रथमोच्च श्री महाबिहारस "धर्मञ्जय यात्रा प्रणालिका" धइगु धंजलिया हिति स्ववनेगु चलन दु।

३५) प्या:पुखू छिये

लगंख्यलं उत्तरपाखे च्वंगु बालार्चनदेव संस्कारित "ज्येष्ठवर्ण महाबिहार"

तंग: बहाया ल्यूनेपाखे लानाच्वंगु छगू ऐतिहासिक पुखू दु, व ख: "प्रयाग पुखू"। थुगु पुखू छियेगु यानावयाच्वंगु दु।

३६) **धर्मोपदेश न्यने**

गुँला महीना धर्म श्रवण यायेगु विशेष उत्तम धका करूणामयं नरक उद्धार या:गु खँ व "कर्मविपाक निर्देशन कर्मफल" खँ कनात:गु गुणकारण्डब्यूह बाखं कंकेगु न्यनेगु चलन दु। लिसें मेमेगु धर्म ग्रन्थया ब्याख्या याकेगु नं या:।

३७) **यमद्वार दर्शन**

नरकोद्वारक "श्री जटाधारी लोकेश्वर" धर्मराज बिज्यानाच्वंगु तंग: बहाया ल्यूनेसं च्वंगु यमद्वार दर्शन व पूजन यायेगु चलन दु। थ्वया न्ह्य:नेसं च्वना: सीपिनिगु नामं मत छ्वयेक:वनेगु चलन दु।

३८) **सीपिनिगु नामं मत छ्वयेक:वने**

थुगु वर्षय् थ: परिवारया सुं नं दिवंगत जुल धा:सा इमिगु नामं "दुर्गतिमोचन" जुइमा: धइगु कामना याना तंग:बहालय् च्वंगु यमद्वारया न्ह्य:नेसं च्वना:सच्छि च्याप्वा: मत छ्वयेकिगु चलन दु।

३९) **चिबहा चा:हुले**

गुँला धर्म आरम्भ जुसांनिसें गुँला धर्म समाप्ति मजूतले छन्हू हे बितेमजुइक निरन्तर रूपं सुथ न्हापां दना चिबहाया छचालं बँपुना सफा सुधर याना, चिबहालय् नीलखं लुना यचुसेपिचुसे च्वंक सिला, न्हूगु कापतं हुया, चिकं नं इला:, बांलाकेधुनेवं यथाश्रद्धां धूं धुपाँय् च्याका, चाक:मत छ्वयेका भिं भिंगु बांलागु स्वांमा:लं क्वखायेका चिबहाया सेवा यानाच्वनी। लिसें थ:गु अधिष्ठानकथं "रत्नकेतु धारणी" ब्वना नीछक: अथवा सच्छि च्याक: चैत्य प्रदक्षिणा याइपिं नं मदुगुमखु।

४०) **चिबहा न्ह्य:ने दण्डवत्**

गुलिसियां चिबहा चा:हुले थें तुं थ:गु अधिष्ठान कथं पञ्च प्रणाम अथवा अष्टाङ्ग प्रणाम याना म्हधू दाइपिं नं दु।

४१) **स्वांता छाये**

स्वयम्भू चैत्ययागु गुणानुस्मरण याना थ:थ:गु त्वा:, बहालय् च्वंगु चैत्यक चिबहा आदिस भक्तिपूर्वक बांलागु भिंगु स्वांया प्रकारान्तर उखेंथुखें मालाहया स्वां छफ्व: छफ्व: जक छाया जूसां भक्ति याइपिं नं मदुगुमखु। खतु थूगु स्वां द्वहलपिबलय्

पुष्पकेतु धारणी ब्वनेगु नं चलन दु। प्रसंगवस् थुथास स्वांया विशेष महत्व खँ न्ह्यब्बयाच्वना। गथे-

१)	उफ्व स्वांनं	विद्या बिइ
२)	च स्वांनं	काम बिइ
३)	जी स्वांनं	भाग्य बिइ
४)	केशर स्वांनं	रूप बिइ
५)	दाफ स्वांनं	सुख बिइ
६)	चम्पा स्वांनं	शत्रु नाश जुइ
७)	नागपुष्प स्वांनं	शत्रु परास्त जुइ
८)	कमल स्वांनं	लक्ष्मी बिइ
९)	कुशेशय स्वांनं	ऐश्वर्य बिइ
१०)	हयाउँपले स्वांनं	लक्ष्मी उदय जुइ
११)	पले स्वांनं	श्रीवृद्धि जुइ
१२)	रूपकेशरी स्वांनं	शुभलाभ जुइ
१३)	पुंनाम स्वांनं	शान्ति जुइ
१४)	पारिजात स्वांनं	शत्रु नाश जुइ
१५)	पारिभद स्वांनं	आयु वृद्धि जुइ
१६)	अपराजि स्वांनं	विद्या लाभ जुइ
१७)	करवीर स्वांनं	मोक्ष लाभ जुइ
१८)	अश्वय स्वांनं	शोक हरण जुइ
१९)	कुशुम स्वांनं	वस्त्र लाभ जुइ
२०)	केतकी स्वांनं	मोक्ष बिइ
२१)	म्हासूगु करवीर स्वांनं	रत्न लाभ जुइ
२२)	वधू स्वांनं	बस्तु उपलब्ध जुइ
२३)	जिफ्व: स्वांनं	मोक्ष बिइ
२४)	पातली स्वांनं	पुष्टि जुइ
२५)	अल्लिका स्वांनं	अन्नं लाभ जुइ
२६)	कोबिदार स्वांनं	शान्ति जुइ

२७)	मधु स्वांनं	मधुवस्तु बिइ
२८)	लुँगजू स्वांनं	सुगन्ध प्राप्त जुइ
२९)	काशिक स्वांनं	काशिवस्त्र लाभ जुइ
३०)	करञ्ज स्वांनं	कलह शान्त जुइ
३१)	किंशुक स्वांनं	उत्तम बस्त्र लाभ जुइ
३२)	करणिका स्वांनं	रत्न लाभ जुइ

थुगु स्वांताया पुण्य प्रशंसा स्वयम्भू पुराणय् उल्लेख यानातःगु दु ।

४२) सख्वाः पाये

थुगु सख्वाः पायेगुया थःगु हे महत्त्व सुधालेपन विधि पुस्तकस च्वंया तयातःगु दु। चिबहा चैत्य आदिस भक्तिपूर्वक सख्वालं पायेगु याना चैत्यया शोभावृद्धि याना सेवा यायेगु नं चलन दु । खतु सख्वालं पायेगु विशेष पर्व दिन कतिंपुन्हिकुन्हु सकभनं यानावयाच्वंगु खनेदु ।

४३) चाकःदलु मत छ्वयेके

गुँलाया विशेष पर्व दिनय् चैत्यया छ्चालं चाकःदलु मत छ्वयेकेगु चलन दु ।

४४) पादार्घ बिये

गुलिं भक्तजनपिसं पंचबुद्ध श्री स्वयम्भू चैत्यया चरणकमल "पादुका" लुमंका पंचरत्न अर्घ सामग्री समेत तया निर्मल तीर्थजल सहित याना स्वस्ति वाक्य ब्वंका नीछ्कः अथवा सच्छि च्याकः पादार्घ द्वहलपिइ। अले थ्व हे पादार्घ जल अभिषेक कायेगु बियेगु चलन दु ।

४५) मतयाः वने

श्रावण कृष्ण द्वितीयाकुन्हु यलया सम्पूर्ण बहा, बही, कच्चाबहा व मेगु ननि, चुक, गल्ली, लाछि, लिबि, क्यब आदि स्थानस च्वंगु बुद्ध बोधिसत्व व चिबहा, धर्मधातु, बज्रधातु दर्शन व पूजनया निन्तिं दीपयात्राया रूपय् मतयाः वनेगु चलन दु । थूगु मतयाःया झोलय् द्वलंद्वः भक्तजन यात्रुत समावेश जुयाच्वनी । थूगु मतयाः वनेगु कन्थया नीतिनियम थितिरिति थःगु हे धंगं वाद्यवादन सहित न्ह्यानाच्वनी । थन उगु मतयाःया संक्षिप्त गतिविधि उल्लेख यानाच्वना । "दीपयात्रा" मतयाःलय् उपस्थित जुइपिं विशाल जनसमूह श्रद्धालु भक्तजनपिसं थःथःगु मनोवाञ्छा अनुसारं श्रद्धाया

उपहार वस्तु थथे प्रस्तुत जूगु खनेदु -

१) सर्वप्रथम गुरू बज्राचार्यपिनिगु छगू समूह न्ह्यःने च्वनावइ। उगु समूहलय् मार्ग निर्देशकया रूपय् मतयाःया कमाकन्थ स्यूपिं गुरूजुपिं न्हापालाक च्वनी।

२) ध्वयां ल्यू धारामण्डल थिलावइ।

३) लियां ल्यू प्वतासं च्वयावइ।

४) धूप मकः ज्वना अष्ट सुगन्ध धूप थनावइ।

५) अनंलि पञ्चोपचार पूजा सहित याना क्वतः ज्वना पूजा याइ।

६) ध्वयां ल्यू चौछत्र व ध्वायँ छायावइ।

७) ध्वया नापं वस्त्रया रूपय् जजंका छायावइ।

८) ध्वयां ल्यू चामर पेखेरं गालावइ।

९) अले थनंलि मुनिवर बचनया सन्देश कथं बज्रघण्ट थानावइ।

१०) ध्वयां ल्यू अष्टाङ्ग प्रमाणया रुपय् म्हधू दानावइ।

११) ध्वयां ल्यू बुद्धप्रति महान स्वागत् सत्कारया निन्तिं जूगु लुम्बिनी वनस बुद्ध जात्राया प्रतिकया संस्मरण कथं जुयावंगु छगू उदाहरण स्वरुप थथे ज्याभोः न्ह्याकी। गथे-

१२) ब्रम्हाया प्रतिनिधिकथं तुफि छायावइ।

१३) विष्णुया प्रतिनिधिकथं शंख पुयावइ।

१४) महादेवया प्रतिनिधिकथं डमरु थानावइ।

१५) ईन्द्रया प्रतिनिधिकथं चौछत्र छायावइ।

१६) यमराजया प्रतिनिधिकथं सर्पदण्डी ज्वनावइ।

१७) वरुणया प्रतिनिधिकथं जलधारा हायेकावइ।

१८) अग्नि देवया प्रतिनिधिकथं धूपमकः ज्वनावइ।

१९) वायुदेवया प्रतिनिधिकथं ध्वायँ छायावइ।

२०) कुवेरया प्रतिनिधिकथं पंचरत्न व दक्षिणा छायावइ।

२१) सरस्वतीया प्रतिनिधिकथं बसाः कापः छायावइ।

२२) भिक्षुया प्रतिनिधिकथं चामर उखेरं गालावइ।

२३) गन्धर्व किन्नरया प्रतिनिधिकथं बाजं थाना प्याखं हुला म्यें हालावइ।

२४) देवकन्याया प्रतिनिधिकथं ताय् अबिर ह्वलावइ ।

२५) अनाथपिण्डिकया प्रतिनिधिकथं पिण्डपात्र द्वहलपावइ ।

२६) सुजाताया प्रतिनिधिकथं क्षीरपात्र छायावइ ।

२७) पृथ्वीमाताया प्रतिनिधिकथं निसलापा: छायावइ ।

२८) नागकन्या जलकन्याया प्रतिनिधिकथं झारी व शंख ज्वना अर्घ बियावया-च्वनी ।

२९) चन्द्र सूर्यया प्रतिनिधिकथं सुगन्ध दीप कपूमत च्याकावइ ।

३०) नमुचियापरिवारया प्रतिनिधिकथं पंचस्कन्ध विनाशया रुपय् पंचज्ञान स्वरुपं पंचसूत्र इता:मत बियावयाच्वनी ।

३१) आरोग्य प्रदानया रुपय् ग्वल:, हल:, बिहल:, अम्ब: छायावइ ।

३२) अमृतपानया रुपय् साख:ति लुनावयाच्वनी ।

३३) धर्माकर माक:या सेवाया रुपय् किंशुक वनजात फलमूल छायावइ ।

३४) भक्तजनपिसं गुणकिर्तनया रुपय् पत्र पत्रिका पुस्तिका छायावइ ।

३५) भक्तजनकीर्तनया रुपय् विविध बाजं खल: वयाच्वनी ।

३६) भोजनया रुपय् भोय्ब्व, मह्नीब्व छायावयाच्वनी ।

३७) मुखशुद्धिया रुपय् मसला, ग्वा:, ग्वय् छायावइ ।

३८) सिद्धमह्नीया रुपय् निसलामह्नी छायावइ ।

३९) मार विजयया रुपय् विविध पुष्पया आकार प्रकारगु ह्व: फ्याना त:गु मतया:मह्नी छायावइ ।

४०) भक्तजनपिसं पञ्जराँज्वलं व अष्टमाङ्गलिक उपहार वस्तु छायावइ ।

४१) मतया: खल:या प्रमुख दानपति कजि नं मतया:या ज्याझो क्वचाल धइगु अर्थय् त:प्वा:गु वह:यागु दिवा ज्वना विधिपूर्वकं अर्घ बिया सुसम्पन्न याइ ।

४६. बाजं वने

मतया:या "दीपजात्रा" सम्पन्न जूगु लसताय् थ:थ:गु बिहार बिहारं हर्ष उल्लासपूर्वक पुण्यानुमोदनया रुपय् बाजं खल:त वया मतया: विसर्जन जुल धइगु सन्देश ब्यूवयाच्वनी ।

४७. दमखिं बाजा चा:हिले

बुद्धया न्हातिकाया रश्मिं अभिनिष्क्रमण जूपिं दशक्रोध भैरबया प्रतिनिधि

स्वरूपं जुया पिहाँ व:म्ह भैरब व थ्वया शक्ति काली व महालक्ष्मी ज:ख: तया सम्पूर्ण मार दमनया निन्तिं प्रकट जूम्ह भैरबं सिंहनिरनादया सन्देश न्यंकूगु शब्द ख:- "भ्याजक भ्यांदम् फट् निफ दम्, दम् फ फ दम्, दभ्यां दम् भ्यां दम् भ्यां" थूगु मन्त्रोचार णया तात्पर्य आश्रयं थ्व भाव स्पष्ट या:गु दु कि - "सम्पूर्ण क्लेशमार उत्पत्ति स्थान अज्ञान व क्लेश थूगु निगू पक्षयात समूलविच्छेद याना हूं फट् याये धुंकूम्ह वसपोल बुद्ध भगवानयात अभिवादन व्यक्त यानाच्वंगु" धइगु अर्थ जुल ।

थूगु दमखिं बाजा बोगी व मतया:या प्रमुख बाजा माने यानावयाच्वंगु जुल । थूगु बाजाया सहायक परिचारिक ख: "नवबाजा" । थ्वहे नवबाजा मंग: लाय्कूया लुँझ्या:या क्वसं अनिवार्य रूपं थायेगु यानावयाच्वंगु दु । खतु धा:बाजा व दमखिं बाजा त्वा:या दबू दबूपतिं वना नं सन्देश न्यंकवनाच्वंगु दु । थ्व छगू परम्परा नेपा:या थ:गु हे विशेषता दयाच्वंगु महत्वपूर्णगु प्रदर्शनी ख: ।

४८. लुँ सफू दर्शन

बुद्धोपदेशित चयप्यद्वोल धर्मस्कन्धया सारभूतगु "प्रज्ञातत्व" उच्चकोटी दर्शन ज्ञानया मूल तत्व विषय सविस्तार वर्णन जुयाच्वंगु "प्रज्ञापारमिता" सफू ख: । अतिकं महत्वपूर्ण दर्शनीय, श्रवणीय,स्मरणीय, चिन्तनीय, मनन्योग्य दर्शन शास्त्र प्रज्ञापारमिता अतीकं श्रद्धा गौरव तया पूजा सत्कार याये योग्यगु ख: । विशेषं थूगु पुस्तक सिंहकल्प नगर धालसां प्रज्ञापुरी महानगरया प्रमुख बिहार थंबहीया त:धं सफू लुँया मसिं रञ्जना लिपिं च्वयात:गु नीलपत्र सतसहस्रिका प्रज्ञापारमिता दर्शन या: वनेगु परम्परा दूगु ख: । थूगु ग्रन्थ महायान बौद्ध जगतय् अतिकं प्रसिद्धगु ऐतिहासिक सत्धर्म ग्रन्थया रूपय् स्वागत सम्मान् यानावयाच्वंगु ख: । खतु थूगु अमूल्य ग्रन्थ गुरू महामंजुश्री नं च्वयात:गु ख: धइगु परम्परागत जनविश्वास दयाच्वंगु जुल । तर थुकी प्रारम्भिक स्वंगू पेज जक मंजुश्री गुरूं च्वयात:गु धाइ । मेगु ब्याक्व पण्डित जिनश्रीज्ञानजुं अति परिश्रम याना ने. सं. ३४४ सालं सम्पूर्ण यानातयात:गु ख: ।

४९. लँ ज्या याये

मतया:, बहापूजा वनीपिनिगु निन्तिं सुख सुविधाया लागि बहा, बही, ननि, चूक, गल्ली, क्यबस प्रतिष्ठापित चैत्य चिबहाया ज:ख:च्वंगु लँ स्यनाच्वंगु, प:खा आदि दुनाच्वंगु मर्मत कार्य जुयाच्वनी । लिसें दुर्गन्ध फोहर सुचपिचु यायेगु ज्याय्

फुम्ह फूगु चा:गु हारगुहार याना सुधार कार्य सम्पन्न याइ ।

५०. तिसा सिलेज्या याये

गुँला महिना अप्व श्रद्धालु भक्तजनपिं वया स्व:वइगु जुयानिन्तिं द्य: द्य:पिनिगु अलंकार तिलहिल फोहरमैला सफा यायेनिन्तिं तिसा सिलेज्या जुयाच्वनी ।

५१. ल: पुइँ छाये

द्य:या काष्ठमूर्ति, मृतिकामूर्तिस रंगरोगण याना बांलाकात:गु मूर्ति स्यनाच्वंगु अथवा रंग ब्वलाच्वंगु भिंकेया नितिं रंगरोगण विधिकथं नवजीव दान याये थें बांलाकेगु ज्या जुइ ।

५२. पंजराँ द्य:

बिहार बिहारय् च्वंपिं अथवा पंजराँ गुथिया सम्येद्य: कुयाँपाजु, चकँद्य:, दीपंकर बुद्ध व अन्य मेमेपिं ताराद्य: द्य:पिं यथायोग्य प्रमाणं द्य: ब्वया लिसें इलां पौभा समेत तया पंजाष्टमि ह्य:कुन्हु हे आदर सम्मानपूर्वक ब्वयातइ । लिसें थ्वया ह्य:नेसं जाभु नं न्ह्यच्याकातइगु चलन दु । थ्वया गुथिहारपिनि पाठ याकेगु नं चलन दु ।

५३. फूद्य:आजु चा:हुइके

"फूद्य: आजु" नं दीपंकरया रूपय् मानेयानात:गु दु । तर थूगु मूर्ति मेमेगु बही बिहारय् दइमखु केवल रूद्रवर्ण महाबिहार, उकुबहालय् जक दु । थूगु मूर्ति यल पंजाष्टमि छन्हू जकया लागि पिहाँ बिज्याइ । गुलि नं पंजाष्टमिया दानदत्तगुथि चलेजुयाच्वनी । अनं उगु थासय् थुम्ह फूद्य:आजु यंका दान बिइकेगु चलन दु । वसपोल फूद्य:आजु दकले लिपा दान का:वनीम्ह जुया थुम्ह द्य:यात फूद्य:आजु धायेगु चलन दूगु ख: ।

५४. बुधवा: द्येके वने

गुँला लच्छिया न्याक: बुधवा: चूलाइ उकुन्हु बौद्धपुरी बदेगांया "बुधवा: द्य:" द्येके वनेगु याइ । थन हे मतया:या सम्पूर्ण भक्तजनपिं द्येके वनेगु नं चलन दु ।

५५. गुइत: नकींजु स्व: वने

गुइत:लय् छम्ह अति श्रद्धावानम्ह बहुत दु:खकष्ट सियाच्वंम्ह सर्वानन्द राजाया सम्यक् पंजराँ या:बलय् स्व:व:म्ह छम्ह नकींजु दूगु ख:, वयागु लुमन्तिकथं दयेकात:म्ह पुलाम्ह नकींजु स्व:वनेगु चलन ख: ।

५६. गुइतःलय् न्हापां पंजरों फयेगु

उम्ह गुइतः नकींजुयागु नामं बियावयाच्वंगु दानदत्त दकले सकले न्हापां दान फःवनेगु चलन दु। तर थुम्ह नकींजुयागु श्रद्धार्पण दानदत्त छुं मनसे दान कावनेमाः धइगु नं छगू परम्परा अनुश्रुति चले जू।

५७. पताः छाये

गुँलाया विशेष पुण्यतिथिस बिहारया देगलय् बहीया पुलंनिसें शोभायमान जुइक पताः छायेगु याइ। लिसें छत्र, ध्वज, पताक, इलां आदि द्वहलपीगु नं चलन दु।

५८. महादी ग्वराधी स्वने

गुँला धर्म प्रारम्भ जुइवं अथवा बहीद्यः ब्वयेवं "ग्वराधी खः" ग्वया "ग्वराधी महादी मत" च्याकेगु नं चलन मदूगुमखु।

५९. दान गुथि हने

पंजाष्टमि व जुगः पंजरोँया दिनस दानदत्त गुथिया कजि अथवा थुवाः गुथिहारपिंगु थःथःगु छेँक्वसं अथवा सतः, फलय्, दिगी, चपाःया क्वसं च्वना थः पुर्खापिनिगु दानदत्त गुथि लोप मजुइमा धइगु मत्तिइ नं यथाश्रद्धां चतं नं छतू जक जुसां दान बियाच्वनी।

६०. सत्तु ग्वःजा दान

सत्तुचूर्ण, नैक्या, छोहरा, सुकुमेल, ध्यः, कस्ति, साखः ल्वाकछ्याना न्हाया सत्तुग्वःजा दयेकातःगु गुँलाया लसताय् दान बिइगु चलन दु।

६१. जीगः बिइगु

बहीद्यः ब्वइपिं गुथिहारपिसं थःथःपिनि बहीद्यः ब्वयेधुंका पूजा याये धुनेवं बहीद्यः ब्वयेया लसताय् आगन्तुक उपस्थिति जनपिन्त समेबजि दान बिइगु चलन दु।

६२. सुचिनिचि याये

गुँला आरम्भ दिनंनिसें समाप्त मजूतले न्हिंन्हिं सुथ न्हापां दनांलि थःथःगु छेँया पिखालखुनिसें नीलखं हाहा याना बँ थिलेगु नं चलन दु। थुकीं याना छेँय् शुद्ध पवित्र जुल भाःपिइ।

६३. निसला ब्वये

गुँलाया अन्तिम दिनस थ:थ:गु बिहारया मूल देवता क्वा:पा:जु, गन्धूरी देवता व सम्यक् देवताया अग्रे निसलापा: ब्वये यंकी अथवा बिहारया स्थबीर आजुपिं व गुरू बज्राचार्यपिन्त निसला दान बिइ ।

६४. धर्मपासा म्हिते

धंजलिया:या दिनस फलफूल दान बिइगु इलय् "अवदय" थूगु प्यंग्व: आख: अंकीतगु गट्टा ह्वाना थ:थ:पिनिगु दिनदशा अथवा कर्मविपाक फल छु छु ख: धइगु भविष्य लक्षण अनागत सन्देश सीकेगु निन्तिं धर्मपासा म्हितेगु याइ ।

६५. बहीद्य: स्व:वने

नेवा: बौद्ध संस्कृति परम्पराकथं बहीबिहारय् प्रदर्शन जुइगु मूर्ति, चित्रकला, पौभा, चिबहा, सांघिक वस्तु, पूजाया हलंज्वलं एवं विविध प्राचीन लिपि अंकीत सूत्र, तन्त्र ग्रन्थ तथा महत्वपूर्ण कलात्मक दुर्लभ वस्तु सलंसालय् तया ब्वया त:गु त्रिर त्नालोक पुण्यकीर्ति स्व:वनेगु चलन दु । धयात:गु दु "उगु पवित्र प्रदर्शित धार्मिक कलात्मक बस्तु दर्शन स्पर्शन चिन्तन मनन यानागुद्वारा प्राप्त जूगु पुण्यानुभावं सत्धर्म चेतना जागृति जुइ धइगु परम्परागत जनविश्वास ख: ।

यलय् गुँलां बैद्य: ब्वयातइगु थाय्

१. चिंकबही	२. ओमबहा	३. ज्योबहा
४. ईबही	५. धपगा:बही	६. हवाबही
७. हायक् बही	८. दौबहा	९. ज्याबहा बही
१०. उवाबही	११. उकुबहा	१२. गुइत:बही
१३. सुबहा	१४. ह:बहा	१५. इखाछेँ बही
१६. सिबहा		

६६. गुँलाया गुबही स्व:वने

गुँलाया विशेष पर्व दिनस केवल छगू निगू स्वंगू बहीजक स्व:वना पर्याप्त मजू, परन्तु "गुँलाया गुंगू बही स्व:वनेमा:" धका धाइ । गुबही स्व:वनेगु विषयगत

कया छगू लोकोक्ति प्रसिद्ध जुयाच्वंगु दु व छु धा:सा -

"गुजू वस: पुना, गुपाता सिन्ह तिना, गुछ्वा: नया, गुताबीब:या क्वाति त्वना, गुंगू धर्म पथि स्वया, गुँलापर्व दिन लाका गुता बाजंया स: न्यना, गुंगू भाव लुमंका गुबही स्व:वने" धइगु ध्व नेवा: बौद्ध संस्कृतिया थ:गु हे विशेषता दयाच्वंगु महत्वपूर्ण व प्रसिद्धगु उखान ख: । थुजा:गु गौरवमय उखान बखान अन्तर्राष्ट्रिय बौद्ध जगतय् गनं नं दइमखु । थुकीया रहस्य छु ख: ? धइगु अनुसन्धान कार्य बांकी हे तिनी । *भीसं न्यनातयागु अनुसार गुंगू बहीया नां थथे ख:-*

१.	गुइत: बही	पद्मच्चश्री महाबिहार
२.	ई बही	सुजातप्रभ महाबिहार
३.	क्वन्ति बही	ललितवन महाबिहार
४.	धपगा: बही	मणिमण्डप महाबिहार
५.	उबहा बही	जशश्री महाबिहार
६.	चिकं बही	सप्तपुर महाबिहार
७.	इखाछेँ बही	गोपिचन्द्र महाबिहार
८.	न:बही	लोककीर्ति महाबिहार
९.	न्हागल बही	सुरश्चन्द्र महाबिहार

नापं इबा: बही, राजश्री महाबिहार व ज्याबहा बही, जेष्ठवर्ण महाबिहार य् नं स्व: वनेगु या: ।

६७. अमोघपाश लोकेश्वर दर्शन

गुँलां बहीद्य: स्व:वनेबलय् प्रदर्शित बहीद्य:या भ्मोलय् भीसं न्हापालाक दर्शन याये मा:म्ह प्रमुख देवता ख: "श्री अमोघपाश लोकेश्वर" । ध्वहे लोकेश्वर प्रदर्शित मूर्तित मध्ये कलात्मक एवं भव्य मूर्तिया रूपय् खनाच्वनी । ध्वया हे ज:ख: आर्यतारा व भृकुटीतारा निम्ह अनिवार्य रूपं ब्वयातइगु जुल । खास याना बहीद्य: स्व:वनेबलय् "अमोघपाश लोकेश्वर अनिवार्य रूपं दर्शन यायेमा:" धका धाइ ।

उकीं हे जुइ बही पतिकं थूगु मूर्तियात विशेष स्थान प्रदान याना तयात:गु खनेदु । थुकीया छगू विशेष कारण दु व छु धा:सा छ्न्हू अवश्य भीपिं देहान्त जुया वनीबलय् गुलिनं थ:म्हं याना तयागु कुशल अकुशल धर्मपाप गुलि गथे दु धका यमलोकय् जन्मराज चित्रगुप्तं कर्मविपाक फलया बहीखाताय् कर्मलेखा छु गुलि गथे

दु धका स्वइबलय् उथाय् सर्वप्रथम भीके थ्व खँ न्यनी कि- "छिमिसं बही बिहारय् वना श्री अमोघपाश लोकेश्वर दर्शन याना वयागु दु ला ?" धका प्रश्न याइगु जुयाच्वन । थुगु प्रश्नपाखें मुक्त जुइया लागि बही बिहारय् अमोघपाश लोकेश्वर या मूर्ति अनिवार्य रूपं प्रतिष्ठा याना तयात:गु ख: धका परम्परा अनुश्रुति दयाच्वंगु जुल ।

६८. गुँलाया लसता

गुँला थें जा:गु प्रसिद्धगु धर्म लाभ महिना गुँला धर्मया लसताय् छुं छगू धर्मकीर्ति बिहारावश्यकीय वस्तु द्वहलपीगु याइ, गथे शिलांकूश, पिन्पाँ, किकीपा, दिवा, पूजाभ: इलां, छत्र, ध्वज चामर, उखेर, मटुक, पेंथिकुन्ह:, कर्णपता:, हयेगा आदि द्वहलपिगु याइ । गुलिसियां नामसंगीति खल:, तुत: खल:, भजन खल:, धारणी खल:, व पाठ याइपिं एवं छत्रंकू आदि गुरू बज्राचार्य तथा गरीब कुरूवा, अनाथ बालबृद्ध व ल्वगिजनपिन्त थ:म्हं फुथें नकेत्वंके याना सेवा प्रस्तुत यानाच्वनी ।

६९. गुँलाया भाकल

गुँला धर्म थें जा:गु प्रसिद्ध महीनास थ:गु भाकल अनुसारं धर्मगोष्ठी पासापिं मुंका गुलिसिनं नवखण्ड, लक्षावति, पंचरक्षा आदि पाठ याकी । गुलिसियां सहस्रावर्त पूजा, तारा धर्म याकी । गुलिसियां धारणी ब्वंकी । गुलिसियां भजन याकी गुलिसियां स्येंल्हों ज्या याकी । गुलिसियां थ: पुर्खापिनिगु सालिक स्थापना आदि धर्मकार्य जुयाच्वनी ।

७०. ब्याँजा नके

अतीतकालय् जुयावंगु छगू उल्लेखनीय घटनायात लुमंका गुन्हूपुन्हीकुन्हु ब्याँयात जा नकेगु धका थाय्थासय् ब्याँजाब्व तये यंकेगु चलन दु । छम्ह साधारणम्ह पशु जूसां वयागु विशेष गुणयात लुमंका हार्दिक कृतज्ञता रूपय् ब्याँजाब्व तयेगु यानावयाच्वंगु ख: ।

७१. ईता: मत बिये

मतया: वनीबलय् श्रद्धालु भक्तजनपिसं "ईता: मत च्याका मतया: वनेगु उत्तम" धका भालपा ईता: मत बियावनी । गुलिं गुलिंसिनं न्यातजि ऊनया पंचसूत्रकाया ईता: मत बिया मतया: वने धुंकल कि उम्ह भक्त हानं ईता: मत बिया मतया: वने मजिल धका लिपालिपा गुबलें ईता: मत बिया मतया: वनी मखुत । थुकी थ:गु हे रहस्य सुलाच्वंगु दु ।

७२. सच्छि च्याप्वाः मत बियावने

थ्व हे मतया:या भ्नोलय् गुलिं गुलिं श्रद्धालु भक्तजनपिसं सच्छि व च्यागू धर्मालोकमुख परिवर्तया संस्मरणकथं सच्छि च्याप्वाः घ्यःदेवा छाया मतयाः वनेगु नं चलन दु ।

७३. ल्हा पिन्पाँ थने

गुँलाया उपलक्ष्यय् थःथःगु बिहारया प्रमुख देवता क्वापाःजु एवं गन्धूरी देवतापिनिगु ल्हातिइ च्वंगु पिण्डपात्रय् पिन्पाँ थनेगु याइ । गुलिसिनं श्री स्वयम्भू भगवानया ल्हा पिन्पाँ थनीपिं भक्तजनपिं नं उतिकं दया हे च्वनी । प्रसंगवश स्वयम्भूया कर्मराज बिहारया गुम्बास बिज्याका- तःम्ह शाक्यमुनि बुद्धया ल्हातिइ च्वंगु पिण्डपात्र थनीगु नं याइपिं मदूगुमखु । थुगु पिण्डपात्र नेपाल अधिराज्यया दकले सकले तःग्वःगु जुइफु । थूगु पिण्डपात्रय् छमुरी वा भ्फिफा जाकि न्ह्यः धाइ ।

७४. स्वयम्भूया पिन्पाँ जात्रा

गुबले सम्यक् नराँ पंजराँ जुइ , उगु उपलक्ष्यय् स्वयम्भूया प्रतिनिधि कथं पिण्डपात्र खतय् तया जात्रा याइ ।

७५. अमिताभ जात्रा

बौद्धपुरी बदेगामय् जुगःया दिनस खतय् तया अमिताभ बुद्धया जात्रा जुइ ।

७६. बज्रयोगिनी जात्रा

जुगःया दिनस फम्पिया श्री बज्रयोगिनीया यात्रा जुइ ।

७७. न्याम्ह दीपंकर जात्रा

ख्वपया प्रसिद्ध अजाजुदेव " श्री दीपंकर बुद्ध" समेंयः न्याम्हं भ्नो लाक च्वना जुगःया दिनस चंक्रमणया रुपय् जात्रा जुइ ।

७८. विमान स्वये

ईबाःबहीया सलंसालय् रुपय् दयाच्वंगु कलात्मक काष्ठमय् विमान स्वःवने ।

७९. षटांजु स्वये

ई बहीया संस्थापक बौद्ध विद्धान माध्यमिक दर्शनया आचार्य शुन्य श्री मिश्र

षटांजुया भव्य मूर्ति दर्शन व स्पर्शन या:वनेगु चलन दु ।

८०. त:ग्व जाकि स्वये

इखाछेँया दुन्तु बही पिन्तु बहीस ब्वया त:गु सत्य जुगया जाकि "त:ग्व जाकि चिग्व: जाकि" स्व:वने ।

८१. तेङ्माख्वा: स्वये

नदीसंगम बिहार खुसि बहीलिइ ब्वयात:गु अद्भुत आकारगु " तेङ्मा: ख्वापा:" स्व:वने ।

८२. सिंहसार्थबाहु तुलांपौ

विक्रमशील महाबिहार थंबहीलिइ सिंहकल्मप नगरया संस्थापक सिंहसार्थबाहुया जीवनी च्वया तयात:गु तुलांपौ स्व:वने ।

८३. केशचन्द्रया तुलांपौ

पारावर्त महाबिहार इतुं बहाया संस्थापक केशचन्द्रजुया चित्रमय जीवनी उल्लेख याना त:गु तुलांपौ स्व:वने ।

८४. श्रृङ्गकेतुया तुलांपौ

बज्रकीर्ति महाबिहार ओमबहालय् ब्वयात:गु श्रृङ्गकेतु राजाया जीवनी कथा उल्लेख जुयाच्वंगु तुलांपौ स्व:वने ।

८५. स्वनिग:याँ तुलांपौ

हिरण्यवर्ण महाबिहार क्वाबहाया वत्तातलेया झोलय् ब्वया तयात:गु स्वनिग:या ऐतिहासिक स्थल अंकित यानात:गु कलात्मक चित्र तुलांपौ स्व:वने ।

८६. षटांजुया महाचीन यात्रा तुलांपौ

यम्पि महाबिहार ई बहीया संस्थापक शुन्यश्री मिश्र षटांजु बुद्ध धर्म अध्ययनार्थ सुदुर उत्तरापन्थ महाचीन व पोतला ल्हासा बिज्याना लिहाँ व:गु घटनाक्रम च्वयात:गु चित्रात्मक तुलांपौ स्व:वने ।

८७. जुजु सर्वानन्दया तुलांपौ

दिपावति नगर गुईतलय् जुयावंगु अतीत घटनायात लुमंका जुजु सर्वानन्दं दीपंकर तथागतयात बिज्याका सम्यक् पंजराँ न्यायेकूगु सविस्तार वर्णन अंकित यानात:गु चित्रमय तुलांपौ स्व:वने ।

८८. स्वनिगः ओंलाया तुलांपौ

रत्नाकर महाबिहार, ह:बहाया समृद्धवन्त श्रद्धालु दानपति बेखाराज बज्राचार्यजुया स्वनिग:या सम्पूर्ण चैत्य चा:हुला चैत्य प्रतिष्ठा याना ओंला न्यायेकूगु सविस्तर वर्णन सहितगु तुलांपौं स्व:वने ।

८९. बुद्ध जीवनी क्वता:पौ

लोकाकीर्ति महाबिहार न:बहीया प्रवेशद्वारया फुसेच्वंगु वरन्दाया क्वता:पौतिइ अंकित याना तयात:गु कलात्मक काष्ठमय बुद्ध जीवनी कियात:गु क्वता:पौ स्व:वने ।

९०. कर्मविपाक तुलांपौ

यम्पि महाबिहार, ई बहीलिइ ब्वयात:गु चित्रमय कर्मविपाक फल निर्देशन याना क्यनात:गु तुलाँपौ स्व:वने । थुकी बही बिहारय् यायेमज्यूगु अकर्तब्य निषेधकर्म यानागुया प्रतिफल कर्मभोग याइगु, सास्ति याना दु:ख कष्ट बिया त:गु कर्मभोग फल क्यनात:गु दु ।

९१. नेपा:या जुजु म्हसिके पौभा

हयेन्दु बहालय् ब्वया तइगु नेपा:या ईलय् ब्यलय् जुयावंपिं राजा महाराजापिनिगु चित्र अंकित याना तयात:गु पौभा ख: । थुकी दुने थथे अंकित जुयाच्वंगु खनेदु-

"मंजुश्रीकृत रम्यभूमि" नेपा:निर्माण जुसेंलि थूगु देश संरक्षण वा सुब्यवस्थितया निर्ति मंजुश्री गुरू न्हापालाक स्थापना या:म्ह जुजु धर्माकरलिसें आरम्भ याना गोपालबंशी, महिषपालवंशी, किराँति एवं लिच्छवी, थकू जुजु व मल्ल जुजु एवं शाहकालया श्री ५ राजेन्द्र विक्रम शाह तकया जुजुपिनिगुचित्र अंकित याना तया त:गु दु" । थूगु पौभा स्व: वने ।

९२. अबुया ख्वा:स्वये

नेवा: बौद्ध दृष्टिकथं अबुया ख्वा: स्वयेगुया थ:गु हे अर्थ दु, थ:गु हे महत्व दु । गथे श्री स्वयम्भू धर्मधातु बागीश्वरयात आर्यनामसंगीति सूत्रय् धयात:गु दु "जनक: सर्वबुद्धानां अर्थात् सकल बुद्धपिनि अबु ख:" धका प्रशंसा याना तयातल । अथेहे थ:त जन्म ब्यूम्ह अपार गुण दुम्ह अबुयागु कृतज्ञता गुण लुमंका आदर सत्कार याना ख्वा: स्वयेगु यानावयाच्वन । अथे हे थम्ह अबु दिवंगत जुल धा:सा वसपोलया पुण्यस्मृति

कथं पुण्यतीर्थ गोकर्णय् वना स्नान याना श्राद्धकर्म दानधर्म याना निसला बियावयाच्वन। थ्वहे आदर्श लुमंका गोकर्ण औंसीया दिनस श्री स्वयम्भूया अग्रे निसला ब्वयेगु छगू परम्परा हनीगु प्रथा विद्यमान जुयाच्वंगुदनी। थूगु थिति नं गुँला धर्मया अन्तिम दिनकुन्हु जुइगु खः।

९३. **गुँलाया नुफ्यने**

गुँला लच्छिया सम्पूर्ण सेवा धर्म सिधःगु ल्याखं गुँलाया अन्तिम दिन गुँला पारू धुंकीकुन्हु उपासना आराधना याना अवसं च्वना मद्यमांस, आमिष वस्तु सेवन मयासे च्वनाच्वंपिं भक्तजनपिन्त "थःगु साविक किसिमं आहार/बिहार याये जुल, स्वतन्त्र जुल" धइगु किसिमं नुफ्येगु यानावयाच्वंगु जुल। थुकिया लसताय् शान्तिपुर स वना शान्तिपुर गुफाया छचालं च्वना लगःधगःथापिं स्वना मोहनी सिन्ह फया पूजा याना विसर्जन जुइगु जुल।

९४. **गुँला पारू धुंके**

थनं च्वय् वर्णन जूगु अनुसारं गुलि नं भीसं गुँला लच्छिया दुने गुँला धर्म पूवंकेया निन्तिं भाव भक्तिपूर्वक अनेक विधिकथं पुण्यकार्यस सहभागी जुया अनेक प्रकारं कुशलमूल संग्रह यानागु खः उगु पुण्यानुभावं "दुःखी पापी सुं मदयमा, सर्वत्र सर्वदाकालं स्वस्ति प्राणी सम्बोधि ज्ञान लाभ याना काये फुपिं जुइमा" धइगु कामना यासे गुँला धर्म समाप्तिकथं विशेष प्रकारं भावभक्ति याना हर्षोल्लासपूर्वक लसता भोय् नया गुँला धर्म सुसम्पन्न याःगु जुल।

ख्वपदे (भक्तपुर)

यैं देशं करिव ३ को पूर्वपाखे दयाच्वंगु स्वनिगः मध्ये ख्वप देशस नं गुँला पारूनिसें यँलाध्व पारूकुन्हु तक लच्छियंकं विभिन्न नखःचखः कःघाना हनावयाच्वंगु दु। थ्थे हे नागपंचमिं नाग तिका पूजा यायेगु , कृष्णाष्टमिकुन्हु कृष्णद्यःब्वया भजन याना पूजाययेगु आदि याना वयाच्वंसां ध्व गुँला धर्म प्रारम्भ जुइकुन्हु अर्थात् गुँलाध्व पारूकुन्हुनिसें नसंचा उलेव ख्वपदेया धर्मश्रद्धालुपिं थःगु संस्कृतिया बाजा(धाः) थाना बहा बही देवदेवीपिनिगु देगः चाःहुला थःगु श्रद्धाभाव सेवा याना पूजाभाव याइ।

गुँपुन्हिकुन्हु नं बौद्ध श्रद्धालु भक्तजनपिं श्री स्वयम्भू महाचैत्ययात दर्शन पूजन याना थःगु देया बौद्ध बिहार बहा बही चाःहुला थःगु नित्याचार सिधयेका थुकुन्हु छुचुंमह्रि क्वाति दायेका त्वना उकुन्हुया नखः हनी। यंलाध्वया परेवाकुन्हु गुँला बाजं खलपिनी हर्ष उल्लास साथ पारूभोय् न्यायेकी थुकुन्हुया ज्या पंचदान क्वचायेकी।

ध्व पंचदानया दिनय् ख्वपय् पंचदानया ज्याभ्ठो थुकथं यानाच्वनी। छन्हू न्ह्यःहे दीपंकर गुथिया संघ संयोजक व द्यःभरियात (गुथिया शाक्यपिं) मुना साबिकया थासं दीपंकर बुद्ध क्वहाँ बिज्याकी। ख्वप दे न्यंकंया श्रद्धालु दानपति कृषक उपासकया छेँय् छेँय् पतिकं सुचिनियम याना बँथिला छेँय् छखां बँथिला मोल्हुया शुद्ध याइ। सन्ध्याकाःई जुइवं दीपंकर बुद्धयात निमन्त्रणा यायां दिपावली याइ (मत च्याकी), तुतः ब्वनी, गुँला बाजं थाना भ्ठो भ्ठो मुना बौद्ध भक्तजन समुदायं मत बी धका वयाच्वंगु दइ। दीपंकरया पाल्राः गुथिया जः मुना ध्वया तिसाया धलःपौ लगत स्वया ठीक जू मजू जाँच याइ। मत ब्यूवनीगु दीपंकरया थाय् क्वय् कथं

१. मूल दीपंकर भ. न. पा. ४ देवननी क्वाथंदों
२. भ्ठौरबही दीपंकर भ. न. पा. ६ ,७ गोलमदी
३. साक्वथा दीपंकर भ. न. पा. ८ थःधि छेँय् चर्तुवर्ण बिहार
४. थथुबही दीपंकर भ. न. पा. १५ इता छेँ
५. क्वथुबही दीपंकर भ. न. पा. १७ भारवा चो

पंचदानकुन्हुया बौद्ध संस्कृति व जनआस्था शुभारम्भं निसें पद्म महाबिहार (त्वःबहा) भ. न. पा. १ सूर्यमढि दबू तौलाछेँयंकं लाछिइ पंचदानया चहलपहलकथं

बौद्ध जन आस्थाया प्रदर्शन जुयाच्वनी । ख्वप लागाया सकल श्रद्धालु दानपतिया गुथिहारं पूजाया सामान दान यायेगु वा, छ्रूव आदि अनेतनेगु यथाश्रद्धां कीभू ज्वना बिहारया शाक्यमुनि गौतम बुद्ध अमोघपाश लोकेश्वरया पूजा यायेत वयाच्वनी, वनां च्वनी । अन स्थवीर (थाय्पाजु) बज्राचार्य, बुद्धाचार्य व शाक्य सकलें मुना सुथबंछि दान कयाच्वनी, पंचदान बियाच्वनी । अनंलि तौलाछि त्वा:लय् लँलिसे जनपद पतिकं निमन्त्रणा ब्यू ब्यूं छुसिकथं दीपंकर बाजं खल:, द्य: भरियात लँलिसें न्ह्याइ । सकल उपासकया छेँय्-छेँय् पतिकं फलिचा फलिचाय् नं दीपंकर बिज्याकेत मू जजमानं तुति सिका पूजा अर्घ याना नापनापं दान प्रदानया ज्याय् ब्वति काकां छगू हे त्वा: त्व:मफिइक, दुवापतिकं न्याम्ह दीपंकर बुद्ध नृत्य प्रदक्षिणा व लोकोत्तर श्रद्धाभावं प्रदर्शन यासे थाय् थासेया पूजा ग्रहण याइ ।

थुकथं हे बहनी ध्यंकं नं पंचदान न्ह्यानाच्वनी । तौमदि दबुस भैल: द्य:पाखे स्वका दीपंकर बुद्ध प्रदर्शन जुयाच्वंथाय् तुत: ज्ञानमाला भजन याना गुँला बाजं थाना आरति (मत बिया) दिपावली संध्या याइ । थ्व इलय् ख्वप देया यक्व जनसमुदायं दीपंकर दर्शन यायेत वइ । अले साक्वथाया गुथिया नाय:खल:पिं सकलें मुना तुत:ब्वना आरति याना विसर्जन याइ । तुत: ब्वना दीपंकर नापं तुं चा:हिली ।

अनं वया प्यकालँय् (दुवातय्) थकालि नकीं मय्जुं विसर्जन पूजा याना मत बिया मूल दीपंकर बुद्ध भ्हौर बहीया दीपंकर बुद्ध पूर्वपाखे स्वका ल्यहाँ बिज्याकेत हानं न्याम्ह दीपंकर बुद्धपिन्त पालंपा: विसर्जन पूजा याना थ:थ:गु थासय् बिज्याकेत बाजं थाना लितहइ । थूगु महोत्सव पंचदान ख्वप देया थ:गु हे विशेषता धायेमा: ।

थ्व दीपंकर बुद्धपिन्त ख्वपय् अजाजु द्य: भा:पा वन्दना पूजना व उत्सव जात्रा न्यायेकावयाच्वंगु खं: । निरंकुश राणाकालय् ब्राम्हणतय्गु ब्रम्हजालं याना थुजा:गु आदर्शमय जात्रायात बांरा जात्रा धका हिस्याये भनं धायेगु यानाहल । हानं न्याम्ह दीपंकर बुद्धयात महाभारतया पंचपाण्डव धका धायेगु नं यानाहल । थ्व उगु ताकया शासकतय्सं या:गु बौद्धतय्या निन्तिं त: धंगु हाथ्या ख: ।

<u>ख्वपय् गुँलां बहीद्य: ब्वयातइगु थाय्</u>

१. थथुबही २. क्वथु बही

३. रूम्बहा ४. भ्हौर बही

५. यां बहा ६. विश्व कर्माछेँ ७. आजुद्य:बहा

थिमि (मध्यदेश)

थूगु थिमि (मध्यदेश) देशस गुंगू बिहार दया बज्राचार्य शाक्यपिं दया नं बौद्ध धर्मयात अपालं तिव:दया छ्गू थ:गु हे विशषतां भय् बियाच्वंगु ध्व दे ख: अथे धका मुक्कं अन बज्राचार्यपिं जक मखु हिन्दू धर्मया अनुयाइपिं नं मदूगुधयागु मखु श्रेष्ठजातित नं यक्व दु। हाकनं कुम्हा (लाछि) जातिया समूह नं यक्व दु। तर लाछि समूह वा बौद्ध धर्मावलम्बी ख:। उगु देशया सकल जनतापिं फुक धर्म संस्कृति प्रति अपालं अस्थावानपिं ख:।

गुँलाध्व प्रतिपदा कुन्हुनिसें गुँला धर्मया प्रारम्भ याइ। धा:बाजं (गुँला बाजं) थाना नसंचाउला न्हापां श्री करूणामययात पुजा याना अले गुंगू बिहार पतिक धा:बाजं (गुंलाबाजं) थाना चा:हुला ल्यहाँ वया बिहार बिहारय् नामसंगीति तुत: आदि ब्वनी। ध्वहे अनुरूप आ: तक नं न्ह्यानावनाच्वंगु दनी।

सापारूकुन्हु बज्राचार्यपिनि बहीद्य: स्व:वनेगु चलन मदु। बरू लाछि कुम्हात सकलें थ:गु साँस्कृतिक बाजा गाजा (दापा खिं, कोचाखिं) आदि बाजा थाना बिहार पूजा (बहापूजा) यानावइ।

यूगचन्हे(पंचदान)कून्हु थूगु देशस पेम्ह दीपंकर बुद्धपिं दु उपिं बुद्धपिं पा:लापिसं पूजाभाव याना पितहंइ बाजागाजा सहित नं जात्रा याना थासं थासय् पूजा फया धर्मश्रद्धालुपिसं ब्यूगु पंचदान ग्रहन यायांवनी। बोदे तकं थुम्ह दीपंकर बिज्याकी। थूगु हे रूपं पंचदान ग्रहण याइ थुकुन्हु न्हिच्छिं हे पंचदान जुयाच्वन। बहनीइ देया बाजागाजा सहित नं लँस्व:वना हया: पा:लापिनिगु छेँय् छेँय् द्य: दुत बिज्याकी।

यंलाध्व पारूकुन्हु गुँला बाजंखल:पिसं बिहार बिहारपतिकं निस्ला छ्राया बिहार पूजा याना वइ केवल बज्राचार्यपिनि जक पारूभोय् न्यायकीइ बहनी भजन याना गुँला धर्म थनंन्तु क्वचायेकी।

गुंगुबहाया नां थुकथं ख:

१.	हेमवर्ण महाबिहार	त:बहा
२.	गुणाकृति महाबिहार	दिगुबहा

३.	हेर नीलबर्ण महाबिहार	याचिबहा
४.	गुणबाक्य महाबिहार	याकेबहा
५.	हेर सुवर्ण महाबिहार	न्छुबहा
६.	जेतबन महाबिहार	(दथुबहा)
७.	पूर्वस्थित महाबिहार	जिस्वांबहा
८.	नवचैत्य महाबिहार	(गुंग्व:चिभा)
९.	पाति महाबिहार	(पातिबहा)

चारूमति महाबिहार (चा:बही)

येंया करिब १ क्वयूति पूर्वपाखे अवस्थित अशोक महाराजया म्ह्याय् मयूजु चारूमतिया नामं प्रख्यात जुयाच्वंगु चारूमति महाबिहार (चा:बही) गुँलाथ्वया पारूकुन्हु नसंचायेव सुवर्णपूर महाबिहारया भिंच्याखा छेँया शाक्यवंशत थूगु चा:बहीया जक मखुसे इतुंबहाया शाक्य व ख्वपया शाक्यत समेत नं समिलित जुया धा:(गुँला बाज) थाना, खिं थाना सुथय् अन इलाकास गुलि देवदेवीपिं दु फुकभनं चा:हुला थ:थ:गु छेँय् लिहांवन। गुँला बाजं खिं आदि गुँला बाजं खल:या पा:लाया छेँय् तइ। थूगु हे क्रमं न्हिन्हिं थथे हे पूजा याना गुँला बाजं थाना चा:ह्यूवनेमा:।

गुँलाथ्व पारूकुन्हु सुवर्णपूर महाबिहारय् लक्षचैत्य थायेगु (द्य:थायेगु) ज्या नं प्रारम्भ गुँला बाजं खल:पिं सकलें न्ह्यान्ह्यापिं सुचिनियम याना द्य: थायेमा: ध्व लच्छितंक द्य: थायेगु ज्या प्रारम्भ जुइ। सुथय् तुत: ब्वना बहनिइ नामसंगीति ब्वनीगु ज्या जुइथ्व लक्ष चैत्य थायेगु करिब १५ दँ न्ह्य: निसें दिनाच्वंगु दु।

(१) गुँपुन्हिकुन्हु नसंचाउलेगु भोलय् पशुपति गह्येश्वरी व देवदेवीपिं चा:हुला सदांया थें छेँय् लिहावइ। द्य:द्य:पिन्त धौबजि नं छायेगु याना वइ।

(२) गुँलागा:या पारू(सापारू)कुन्हु न्ह्याबले थें नसंचाबलय् बाजं थाना द्य:द्य:पिं चाहुला क्वचायेकी। थुकुन्हु न्हिनस पा:लाया छेँय् समे नयेगु याइ। गुँलागाया दुतियाकुन्हु गुँला बाजं खल:पिं सकलें न्ह्याबलें थें चा:हुला विशेष नं खासोचीन चैत्य (खास्ति) नं चा:हुला ल्याहां वया थ:थ:गु छेँय् वनी।

पंन्चदान (युगच:न्हे)कुन्हु चारूमति निर्माणया:गु "धनन्द चैन्य"स चारूमति सुवर्णपूर बिहारया फुक सर्वसंघपिं उगु बिहारस स्थानीय वासिन्दापिं व गोल देया धर्मश्रद्धालुगणपिं वया थ:थ:गु गच्छे अनुसारं शाक्य वंशपिन्त पंचदान प्रदान याइ। थुकुन्हु न्हिच्छिं हे पंचदानया कार्यक्रम जुयाच्वनी गुँला फुयेगु पारूकुन्हु फुक बहाबही चा:हुला निस्ला छ्यानावइ। अले छँय् थ्यंका सकसियां समय नया बहनी भोय् नयेगु याइ (पारू भोय्) न्यायेकी। गुँला धर्मया लच्छिया दुने यायेमा:गु थुलि याना क्वचायेका छ्वइ।

सक्वदे (साँखु)

यैं नं करीब ४ क्वय् उत्तरय् ला:गु सक्व देशस गुँला धर्म मानेयायेगु परम्परा थौंतक नं न्हयानाच्वंगु दनी क्वय्कथं जुइ।

गुँलाध्व पारूनिसें यलाध्व पारूतक्क न्ह्यानाच्वनीगु भ्रीगु नख:चख: आदिया भ्रोलय् बौद्धजनपिं जक मखु सक्व देया संपूर्ण समूह कतानाच्वंगु थूगु गुँला धर्म ख:।

गुँला बाजं खल:पिसं गुलाध्व पारू अर्थात् श्रावण शुक्लया परेवाकुन्हु गुँला बाजं पितहयेत चुक ननिस द्य:ल्हाना धा:बाजं थाना पिहाँवइ ध्वाकासीइ तक बाजं थानावनी।

पद्मगिरी धर्मधातु महाबिहार (गुँबिहार) धका खड्गयोगिनीया न्हयोने पुजाभू संकल्प याना द्य: पुजा याना कीग:तिना सिधयेका बाजं थाना म्हासुख्वा:माजुयाथाय् नं थाहाँ वना छचा:खेरं गनगन द्य:पिं दु द्य:पिं फुकसितं पूजा याना चा:हिला ल्याहाँ वया ह्याउँख्वा माजु (उग्रतारा) देवीया न्ह्य:ने मण्डलय् पूजा याना काम्पोतल स्तोत्र ब्वना वन्देश्री बज्रसत्वया स्तोत्र ब्वना कीग:तिना वज्रसत्व ब्वना विसर्जन याना गुँला बाजं (धा:थाना) अनं क्वहाँ वया गन गन द्य:पिं दु अन अन पूजा याना सक्वदे चा:हुला थ:गुथासय् लिहावनी। थूगु क्रम लच्छिंयंक हे थूगु हे रूपं न्ह्यानाच्वनी।

नागपंचमि

थुकुन्हु सक्वबासिपिं सकसियां भोंयाम्ह नाग लुखाखरूइ तिका पंचामृतं नाग

पूजा याना दच्छितक नागया भय मदयेमा: धयागु कामना याइ ।

कृष्णाअष्टमि

थुकुन्हुया दिनय् कृष्णपूजा या:वनेगु धका बाजागाजा सहीतं कृष्ण द्यः जकमखु देवदेवीपिं व चैत्य आदि नं पूजा यानावनी ।

गुन्हू पुन्ही

सुथय् सदां थें नर्सचा उला छेँय् थ्यंका थुकुन्हु छुचुंमह्री गुता बीब:या क्वाति दायेका त्वनी थ्व परम्परा स्वनिंग:लय् नं उथें हे धायेमा: ।

पारूकुन्हु उगु वर्षय् सीपिनीगु नामं साया वनेगु परम्परा ख्वपया नाप ज्वलागु खनेदु । घितांकिसीत्वाक धयागु शब्द प्रयोग याना साया वइ ख्याल वइ । वज्राचार्यपिनि लाय्कूया जिम्मावालाम्ह दूरिया वज्राचार्यपिंसं नं ख्याल छगू हयेमा: धका करं क्यंकात:गु खनेदु तर थौंकन्हे प्रथा मदये धुंकल । साया हयेगु परम्परा च्यागू त्वा:या च्यागू हे साया हयेगु चलन दु ।

पञ्चदान यूगचन्हे

थ्व पंचदान थन यें यल ख्वप स्वया भिन्न खनेदु । थुकुन्हु सुथय् गुरूजुपिं जजमानपिंथाय् सुनां सुनां स:तल इमिथाय् इमिथाय् वना पंचदान का:वनी । अनया श्रेष्ठपिसं नं. पंचदान बीगुया: । पज्रांगुथि नं दु । थूगु गुथि गुबिहारय् बिज्यानाच्वंम्ह बसुन्धरादेवी जात्रा यानाहया, त्वा:या फलिचाय् दिकी । बज्राचार्यपिं नं क्रम भोलाक च्वना पंचदान ब्यू वक्वसिके काइ, अथे हे उम्ह बसून्धरा द्य:च्यागू त्वालय् चा:हिली । अनया धर्मश्रद्धालुंपिसं ब्यूगु पंचदान फया उकुन्हु न्हिच्छि हे द्य: जात्रा जुयाच्वनी । च्यागू त्वालय् बहनी क्वचाय्‌व गुरूजुपिं छेँय् छेँय् वना भोय् नइ ।

थुकुन्हु बसुन्धरायात छा:गु फुकं व गुथिं कया गुथिहार दुने इनेमा:धयागु परम्परा दु ।

थुखे गुँला बाजंयात नं सकसिनं केपू छा: वयेगु परम्परा नं दु व छा:व:गु फुक वा, जाकि छो जक मियाछ्वया थुकिं व:गु आइस्ताया घिवां पारूभोय् न्यायेकेत खर्च याइ । मगा:गु ल्हापं नं चले याना पारूभोय् न्यायेकी ।

<u>सक्व देशस दुगु गुँला बाजं (धा:)</u>

बज्राचार्यपिनीगु छथ्व - १

मानन्धरतय्‌गु छथ्व - १

ज्यापु तयेगु धिमे, कोचाखिं, दापाबाजा छ्थ्व - १

ध्व गुँला धर्म यैं, यल, ख्वप थिमिइ जक मखु केपू, पांगा नगां आदि थासय् नं बौद्धजनपिं गन गन दु ध्व श्री स्वयम्भू ज्योतिरुप महाचैत्यया जकमखु । थाय् थासय्या प्रसिद्ध देवस्थलय् वना: स्वफ: बिते याना नं ताता:पाक्क चैत्य, अवलोकितेश्वर, देग: गुम्बा चा:हुला: संसारय् उत्पति जुयाच्वंपिं सत्वप्राणिपिन्त भिंजुइमा: धइगु कामना याना ध्व बर्षात्रृतुइ अतिवर्षा, भूमि चल:वनीगु खुसीवालं आपालं नोक्सान याइगु थें जा:गु देशय् अनिष्ठ जुइगु आदि मजुइमा: । सकल प्राणिपिन्त हित सुख जुइमा: धइगु कामना याना थूगु गुँला धर्म हनावयाच्वंगु ख: ।

अस्तु ।

गुँला बाजं

गुँला बाजं धायेबलय् गुँला लच्छि यंकं सुथ न्हापां स्वयम्भू महाचैत्ययात वन्दना, पूजना याना थानावयाच्वंगु धा:बाजं यात गुँला बाजं धका संज्ञा बियातल । आ:ध्व गुँलाबाजं भ्रीगु ध्व नेपा:गालय् थायेगु चलन गुबलेनिसें वल ? गनं वल ? धइगु अन्वयशनया खँ त्यामजिनी सां ध्व बाजं बुद्धकालीन इलय् हे धा:बाजं धका जातीय नां छूगु खनेदु । लिच्छवीकालय् थ्वया नामय् छुं ह्यूपा मव:सां मल्लकालय् वया: ई व ऋतुनाप स्वाका गुँला बाजं अर्थात गुँलां थाइगु बाजंकथं नां ह्यूगु खनेदु । थूगु नां थौंतकं यैं चलेजुयाच्वंसां यलय्, ख्वपय्, थिमि, सक्वय् धाबाजं हे धायेगु चलन दु ।

गुँला बाजंया बारय् बौद्ध जातककथं शाक्यमुनी बुद्धया जन्मस्थल लुम्बिनीइ वसन्तऋतुइ हनीगु छगू छगू दँ "भाञ्जिका" महोत्सवय् ध्व बाजं थाइगु धयागु खनेदु । कपिलबस्तुया धार्तराष्ट धका: छाय्पा:त:गु दबुलिइ च्वना ऋतुयात ल्वयेक थी थी ताल व संगीतया रुपय् थाइगु जूगुलिं ध्व बाजंया स्वर लहरि शाक्य राजकुमार सिद्धार्थ न्यातजा:गु रम्य न्हय्तजा:गु सूर रम्य व गुत:जा:गु "शुभनाया" राज प्रसादय् च्वना: न्यनेगु याना बिज्याइ धयात:गु दु । ध्व बाजं थाइबलय् छूयलींगु न्हय्गू ताल थथे ख: ।

१) चोताल - पेंगू मात्रा
२) जति - न्ह्यगू मात्रा (३+४)
३) प्रताल - न्ह्यगू मात्रा (३+४)
४) पलेमा - खुगू मात्रा
५) अस्तरा- भिगू मात्रा (४+६)
६) लंताल - च्यागू मात्रा
७) ग्वारा ताल - भिंप्यंगू मात्रा (६+४+४)

ध्व च्वय् न्ह्याथनागु न्ह्यगू तालयात सललं थायेगुयात ग्वारा थायेगु धका:धाइ। गुँला बाजंया विशेषता " ज्यानग्वारा" थायेगुलिइ दु । थथे यइपुसेच्वंगु ताल व संगीत भयब्यूगु जुया: लिच्छबी काल , मल्लकालं पुलावना वर्तमान ध्व पुलांगु अस्तित्व ल्यंका:तयेफूगु ख: ।

शाक्यमुनी बुद्धया महापरिनिर्वाण जुइन्ह्य: कौशलया जुजुं शाक्य गणराज्य हयेकया बिरुधकं शाक्यपिनीगु आत्महत्या व विनास यासेंलि अनया शाक्य व कोलितपिं यँ वया: बसोबास यायेगुया नापनापं थ:पिनीगु गौरवशाली धर्म संस्कृति कला संगीतं थन धिसिलाक्क थाय काल। थन नं बौद्ध बहा:बही दयेकल थ:गु धर्म संस्कृति व रितिथितिकथं जीवन हनाच्वन। थुकिया दसिया स्वरुपय् कनक चैत्य महाबिहार (जन बहा)यात नं स्वयेफू। थुकिया लिच्व:ख:थौंतक नं ध्व बाजंया अस्तित्व व सालीनता ल्यनाच्वंगु दु ।

ध्व गुँला बाजं गुबलय् गबलय् थाइ ?

१. गुँलाध्व प्रतिपदानिसें यँलाध्व प्रतिपदा तक्क लच्छियंकं स्वयम्भू महाचैत्य दर्शन पूजन यायेत नसंचा उली ।
२. सम्येक महादान न्यायेकी बलय् दिपंकर बुद्धपिं बिज्याकेत गुँला बाजं थाइ ।
३. पंचदान बलय् ।
४. बहापूजा वने बलय् ।
५. मङ्गलात्सव मानेयायेबलय् ।
६. धार्मिक अनुस्थान यायेबलय् ।
७. उत्सव बलय् ।
८. बही द्य:स्व:वने बलय् ।

सन्दर्भ ग्रन्थ

१) स्वयम्भूपुराण

२) ललितविस्तर

३) सर्वानन्द नृप जातक

३) श्रङ्गभेदि जातक

५) गरूडपुराण

६) भ्गीगु नख:चख:

७) कपिसावदान

८) पिण्डपात्रावदान

९) पलेस्वां (गुँला धर्म धर्मदेशना विशेषाङ्क)

१०) विश्वभूमि दँ: - ल्या: - स प्रकाशित गुँला बाजं शान्तरत्न शाक्य व किरण कुमार जोशीजुपिनीगु छ्पू लेख ।

ख्वमिया पिदने धुंकूगु कृतित

(१) नेपाल जनजीवन कृयापद्धति

(२) यँ देया बौद्ध पूजाक्रियाया हलंज्वलं

(३) भीगु संस्कृतिया ब्वघासा

(४) नेपा:देया बिहारया ता:चा

(५) धिमति अवदान

(६) म्ये:पुच:

(७) बिमलावति अवदान

(८) कलशार्चन पूजा विधि

(९) कलशार्चन परिमार्जित निक्वगु संस्करण

(१०) नेवा:संस्कार संस्कृतिया ता:चा

(११) बलिपूजाया यथार्थता

(१२) Buddhist Ritual Dance

(१३) अमोघपाश लोकेश्वरया बुखँ

(१४) मोक्षगां उत्पतिया बाखं

(१५) चचा-मुना न्ह्यापांगु ब्व:

(१६) निपू अवदान

(१७) मङ्गलाष्टव

(१८) यँ देया चैत्यया विवरणात्मक अध्ययन (प्रेसया लुखाय्)

(१९) गुँला धर्म

(२०) चचा-मुना निगूगु-ब्व: प्रेसया लुखां प्याहाँवयेत तम्से जुयाच्वंगु ।